NUMMER 4 DONDERDAG 26 JANUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

SCHOOLBEZOEK AAN DE I. T. A.

Van een scholier achter uit de BETUWE ontvingen wij het navolgende schrijven:

HEMMEN, 16 Januari 1928.

Weledele Heer,

Ik ben zeer verheugd over de a.s. Indische Tentoonstelling die in ARNHEM zal worden gehouden.

Wij leerlingen uit de hoogste klassen der Christelijke School te Hemmen zullen de tentoonstelling mogen bezoeken.

Wij zijn verlangend de diorama's te zien, de Javaansche smeden, de Indische huizen, de tropische planten in bloei en nog zoo veel meer waarvan de meester ons verteld heeft.

Ik hoop er ook nog eens met vader en moeder te komen, want uw tentoonstelling is denk ik zoo groot, dat één bezoek niet genoeg is, om alles goed te zien.

Met beleefde groeten, een leerling der Chr. Sch. te Hemmen namens vele andere leerlingen.

ZOO IS HET!!

Er ZAL inderdaad heel veel zijn te zien en te leeren. De tentoonstelling wordt een unique gelegenheid om de op school genoten lessen over OOST en WEST-INDIE althans bij de oudere leerlingen door PRAKTIJK te steunen.

Leden van „OOST & WEST”, bevordert waar gij kunt, bij Ouderraden, Schoolcommissies en Hoofden, dat de leerlingen collectief een bezoek aan de I. T. A. gaan brengen.

De entréeprijs voor scholieren en geleiders wordt maximaal op 25 cent gesteld.

Secretariaat: NIEUWEPLEIN No. 52, ARNHEM.

Volkenkunde van Ned.-Indië.

Beknopt Handboek der Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, door *B. Alkema*, Lector aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, en *T. J. Bezemer*, Hoogleeraar te Wageningen en Utrecht. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon, 1927.

Dit kloeke boekdeel, 583 pagina's druk met 131 afbeeldingen, waaronder — hoe zou het anders kunnen — vele oude bekenden, is volgens het voorbericht in de eerste plaats bestemd voor studenten, leeraren en onderwijzers, en voorts voor allen, die „op niet al te oppervlakkige wijze” willen ingelicht worden over de volken van Indonesië. De twee aldus aangegeven groepen van gebruikers loopen nog al veel uiteen; doch men vatte de aangehaalde woorden niet „al te” letterlijk op.

Het boek wil in de leemte voorzien, welke is ontstaan doordien sinds 1893, het jaar waarin Pleyte zijn dictaten van Dr. G. A. Wilken uitgaf, geen algemeen handboek voor de ethnologie van Ned.-Indië is verschenen, hoewel toch in de jaren na 1893 een groote hoeveelheid nieuw materiaal op het gebied der Indische volkenkunde is gepubliceerd geworden.

Men leze hieruit niet, dat het boek een bijgewerkte „Wilken” zoude zijn; de stof is anders gerangschikt en in menig opzicht anders behandeld; er komen bij Wilken afzonderlijke hoofdstukken voor over onderwerpen, welke in het boek van A. en B. ontbreken of met andere onderwerpen tot één hoofdstuk zijn samengevoegd, en ook bevat hun werk een paar hoofdstukken, welke bij Wilken niet zijn te vinden. Dit laatste geldt met name Hoofdstuk V, De Islam, waarvan als ik mij wel herinner Dr. Wilken de bespreking in zijn dictaat niet op haar plaats achtte, en Hoofdstuk VI, De beteekenis van den Christelijken godsdienst voor de Indonesiërs, welk onderwerp de schrijvers meer een afzonderlijk hoofdstuk waard achten dan onderwerpen als bijv. voedings- en genotmiddelen, [illegible]ing en sieraden, enz.

Er komt in dit werk der Heeren Alkema en Bezemer een en ander voor, dat er een bepaald cachet aan geeft. Voor den beoordeelaar is het bezwaarlijk te zeggen of één der auteurs of wel beiden dat stempel er op hebben gedrukt; doch hoe dit ook zij, beiden aanvaarden de verantwoordelijkheid voor het geheele werk.

Dit bepaalde merkteeken zal ongetwijfeld voor vele lezers de waarde van het boek verhoogen; maar even zeker zullen er velen zijn aan wie het cachet niet bevalt.

Het is der schrijvers goed recht, om het geestelijk cultuurbezit van de volken, die zij uitbeelden, te beschouwen van een eigen standpunt, al zou dat ook afwijken van dat der corypheeën onder de ethnologen, en het strekt hun tot eer dat zij er open van hebben laten blijken op welk standpunt zij zich stellen. Natuurlijk zullen zij het recht van den lezer erkennen, om de dingen van *zijn* standpunt te bekijken, en begrijpen dat zijn waardeering van hunne meening invloed ondergaat van de mate van waardeering, die zij zelve voor de meening van andersdenkenden in hun werk aan den dag leggen.

Het boek met zijn mooien druk op kunstdrukpapier laat zich over het algemeen best lezen; maar het zoude nog heel wat gewonnen hebben, indien overal dezelfde nauwgezetheid ware betracht en de contrôle op eigen werk en op dat van den mede-auteur nergens ware verslapt.

Ik begin met de vermelding van een paar, niet in de errata aangegeven drukfouten, welke mogelijk niet door iederen lezer zouden worden opgemerkt. Op pag. 246, regel 11, staat Abbassiden, lees Abbasiden; op pag. 263, regel 17 d j i h a t, lees d j i h a d of d̂ j i h â d; regel 9 v.o. Omayaden, lees Omayyaden; op pag. 129 Goblet d'Alville, lees Goblet d'Alviella. In een der Maleische spreekwoorden op pag. 32 staat *mentjoetjoek*, de officieele spelling wil *mentjotjok*; de pot uit het laatste spreekwoord heet *belanga*, niet *belangan*.

In de proeve van Maleisch schrift op pag. 30 is de transcriptie aangegeven in erg verouderde spelling en in de regels met Arabische letters komen zuinig geteld vier fouten voor. Waarom niet een nieuw cliché laten maken in plaats van het oude te gebruiken, dat dienst deed voor Colijn's Neerlands Indië?

De schrijvers hebben de stof, welke zij in hun boek behandelen, verdeeld over 12 hoofdstukken: I. Rassen en talen. II. Familie en maatschappij. III. Natuurgodsdienst. IV. Hindoegodsdiensten en Hindoekolonisatie in den Archipel. V. De Islam. VI. De beteekenis van den Christelijken godsdienst voor de Indonesiërs. VII. Tijdrekening. VIII. Midde-

len van bestaan. IX. Woningen en dorpen. X. Spelen en vermaken; dans, tooneel, muziek. XI. Plechtigheden en gebruiken in het familieleven. XII. Nijverheid.

Het zoude te veel plaats vergen om alle hoofdstukken te bespreken; dus zal ik mij bepalen tot enkele, die in het bijzonder mijn belangstelling wekten.

In het eerste hoofdstuk wordt op pag. 24 gezegd: „Niets kan beter een indruk geven van de groote uitgestrektheid van Nederlandsch-Indië dan dit overzicht van de groote verscheidenheid van talen en spraken hierboven afgedrukt." Deze soort overdrijvende trap, als ik het zoo mag noemen, is geloof ik in de oorlogsjaren in de mode gekomen, maar verdient geen navolging. Bovendien, het aantal talen, dat binnen een gebied wordt gesproken, is geen maat voor de uitgestrektheid er van. Zijn niet op het kleine eiland Ambon 13 „spraken" waargenomen?

Aan het slot van pag. 35 is het begin te lezen van hetgeen den lezer wordt medegedeeld over de verschillende z.g. „taalsoorten" van het Javaansch. Daarbij sluit op pag. 36 regel 3 aan: „De verschillende woordengroepen, die door dit gebruik gevormd zijn, heeft men, hoewel ten onrechte, taalsoorten genoemd. Feitelijk is de zaak deze: Wij kennen een deftige en een gemeenzame taal. Het verschil wordt......" Het zal wellicht niet iederen lezer aanstonds duidelijk zijn, dat met de woorden „wij kennen" bedoeld is „de Nederlandsche taal kent" of iets van dien aard. Deze bedoeling blijkt eerst met volkomen zekerheid een paar regels later „Voor het Javaansch echter......"; het woordje „echter" is het bewijs, dat er een andere taal dan het Javaansch in het geding gebracht is geworden.

Hoofdstuk II zoude mijns inziens aan duidelijkheid hebben gewonnen, indien aan het begin meer uitvoerig ware gehandeld over verdeeling in genealogische groepen of stammen, met vermelding, dat die indeeling soms geheel parallel loopt met verdeeling van het territoir, dus elke stam zijn eigen gebied heeft; dat elders de territoriale eenheid bewoond wordt door deelen van meer dan één stam, in welk geval soms toch één bepaalde stam, die als oudste in het gebied geldt, den meesten invloed oefent; dat bij toenemend verkeer op den duur de genealogische indeeling gewoonlijk haar bijzondere beteekenis verliest en territoriale verdeeling meer belang krijgt. Indien dan wordt medegedeeld, dat in de genealogische groepen de verwantschap wordt gerekend òf in de mannelijke òf in de vrouwelijke lijn, elders weer in beide lijnen, dan zoude daarbij een bespreking van de huwelijksvormen juist aansluiten.

Daarbij ware te vermelden, dat bij exogamie het huwelijk met een stamgenoot als bloedschande wordt beschouwd; wegens welke redenen, waar patriarchaat regel is, huwelijken op matriarchalen grondslag voorkomen; welke consequenties voor de verwantschapsverhoudingen en ook in zake erfrecht theoretisch uit de verschillende huwelijksvormen kunnen worden afgeleid. Vooral voor studeerenden kan dit van nut zijn; het draagt bij tot verheldering van hun inzicht. Bij de bespreking van het familierecht van bepaalde volken moet dan worden medegedeeld, in hoeverre de practijk afwijkt van de theorie.

De betrekkelijk nog jonge term *eleutherogamie* lijkt mij vrijwel overbodig; bij welk volk met *endogamie* komt eigenlijk het strenge verbod voor, om met iemand uit een andere groep te huwen?

De verklaring, welke op pag. 47 wordt gegeven van de gebruikelijke benamingen voor onderscheidene huwelijksvormen, is meer duidelijk dan correct. „Te dezen opzichte kan men...... drieërlei onderscheiden: exogamie, endogamie en eleutherogamie. Onder het eerste verstaat men het verbod om in eigen stam te trouwen; onder het tweede het verbod......" Men „verstaat" onder exogamie geen *verbod*, maar een bepaald soort van *huwelijk* of van *huwelijksvorm*, evenals onder endogamie en eleutherogamie.

Op pag. 80 wordt omtrent de Bataks medegedeeld, dat de vrouw niet erft van haar man „daar zij feitelijk tot de erfenis behoort. Dit heeft aanleiding gegeven tot het z.g. leviraats of zwagerhuwelijk......" Tegen het woord feitelijk in dit verband heb ik wel eenig bezwaar. Is de aanleiding tot het zwagerhuwelijk van origine niet gelegen in plicht van den zwager tegenover het zonder beschermer achtergebleven gezin en golden niet de door den levir bij de weduwe verwekte kinderen als nakomelingen van haar overlede[n] man?

Hoofdstuk III is verdeeld in een inleiding e[n] nog 6 afdeelingen. Op die inleiding hoop ik late[r] in een afzonderlijk opstel nog eens terug te ko[-] men; ik zou veel te uitvoerig moeten worden, in[-] dien ik er thans eenigszins diep op inging. Du[s] geef ik hier slechts enkele hoofdzaken.

De auteurs verwerpen in zake godsdienst d[e] theorie der evolutie geheel en al. „Het komt on[s] voor, dat de studie van het geestesleven der na[-] tuurvolken veel te eenzijdig onder den invloe[d] heeft gestaan van de evolutie-hypothese, en me[n] daardoor te vaak is gekomen tot deze volken a[ls] tot objecten, die moesten bewijzen wat de onder[-] zoeker wenschte te vinden.", pag. 127-128.

„Het standpunt van Tylor en Wilken is late[r] aangevallen door verschillende ethnologen...... D[e] „primitieve" mensch is niet begonnen met het ge[-] loof aan „zielen." Daarvoor was hij veel te een[-] voudig. Van het standpunt der evolutie gereken[d] inderdaad volkomen correct. De ethnologen, di[e] de eerste critici geweest zijn van Tylor c.s., zij[n] dan ook niet m i n d e r evolutionisten dan hij, z[ij] zijn het b e t e r.", pag. 129. Is dit bedoeld als ee[n] s n e e r?

„Mr. van Ossenbruggen heeft, om de waarhei[d] van de wetten van dit primitief denken te bewij[-] zen, een groot aantal feiten verzameld, maar naa[r] het ons voorkomt zit zijn fout in de vooropgezet[te] gedachte, dat zijn opvatting van het denkleve[n] van den natuurmensch de juiste is. Mr. van Os[-] senbruggen zelf exegeteert de door hem gevon[-] den feiten, niet de natuurmensch doet het. Pa[s] dan, wanneer deze verklaarde: „Juist, zoo is mij[n] gedachtengang geweest, zooals U zich dat voo[r-] stelt", zou aan deze hypothese waarde kunne[n] worden gehecht.", pag. 131. Dit is onbillijk; d[e] auteurs hebben kort te voren zelf gezegd: „Va[n] talloos vele hunner gebruiken weten zij zelf (d[e] natuurmenschen) geen verklaring te geven", e[n] „dat men bij de natuurvolken, wien 't onderzoe[k] geldt, nergens een juist gegeven van hun wereld[-] en natuurbeschouwing vindt, waarin zij verklare[n] hoe zij er over denken......", pag. 126 en 127.

„Als gevolg van de fout der evolutionisten dat zi[j] niet uitgaan van de feiten, die de omgeving va[n] den natuurmensch aanbiedt, openbaart zich ee[n] tweede, niet minder groote, n.l. de miskenning va[n] de historie...", pag. 139-140.

De heeren A. en B., die de evolutie-hypothes[e] „Graue Theorie" noemen, welke door de feite[n] niet wordt bewaarheid; die van haar zeggen, da[t] zij de vragen naar den oorsprong van het denke[n] niet tot haar oplossing heeft gebracht, maar i[n] tegendeel belemmerend daarop heeft ingewerk[t] spreken zich krachtig uit vóór de leer der ontaa[r-] ding. En zij meenen daarbij van de feiten uit [te] gaan. Er zijn volken te over „die de levende bewi[j-] zen vormen van degeneratie", roepen zij uit. Als o[f] de evolutionisten zulks niet wisten of zouden tege[n-] spreken.

„En hier nu bevinden we ons niet op het terrei[n] der hypothese, maar der werkelijkheid. Godsdienst[-] looze volken zijn er niet en zijn er nooit gevonden." pag. 139. De volgorde aan 't slot is minder juis[t] doch dit slechts en passant. Zeide niet reeds Tylo[r] dat er nog nimmer godsdienstlooze volken zijn aan[-] getroffen, of was het Wilken?

Natuurlijk wenschen zij, die anderen beschuldi[-] gen van miskenning der historie, te laten blijke[n] dat zij zelve zich niet aan deze fout schuldi[g] maken; daarvoor beroepen zij zich o.a. op een ui[t-] spraak van Dr. H. Visscher, welke aanvangt me[t] de woorden: „De historiciteit van den zondeval [is] boven bedenking verheven.", pag. 140.

Het doet eenigszins vreemd aan, dat na *deze* in[-] leiding, in de gewone volgorde en naar het bekend[e] recept der evolutionisten, een nadere bespreking volgt van dynamisme, animisme, enz., enz. Zo[o] lezen we dan op pag. 151: „Ook in het haar zit ve[el] mana. Het groeit immers snel." Op pag. 15[.] „Evenals de deelen van het lichaam zijn ook d[e] afscheidselen daarvan draagster van magisch[e] kracht. Immers zij scheiden warmte af.", enz.

Heb ik het mis, dat deze verklaringen me[t] „immers" afkomstig zijn, niet van de natuurmen[-] schen zelf, maar van ethnologen, van de niet va[n] de feiten uitgaande evolutionisten nog wel, die [z]ij door analyse van het tot hen gekomen feitenma[-] teriaal hebben verkregen?

Fetisisme is terecht behandeld bij dynamisme maar het is wel wat in het gedrang gekomen. Feti[-] sen kunnen zoo mooi ingedeeld worden in groepe[n]

et naar een te voren bedacht plan, maar krachns hun aard. Vooral die fetisen, welke door menhenhanden zijn gemaakt met het doel om er na n wijding nut van te hebben, hadden wel iets tvoeriger besproken mogen worden. Van het overbrouwsel der Bataks, waaraan vele hunner tisen hun kracht ontleenen, wordt bijv. niets rmeld.

Op pag. 156 kan men lezen: „Een amulet is voor gemeen gebruik geschikt; een fetis is alleen voor rsoonlijk gebruik geëigend". Naar de etymologihe beteekenis van het woord is een amulet zoo ts als een hangertje aan een collier, iets dat men zich draagt, als afweermiddel, en dus dienst wijst, niet aan het algemeen, maar aan hem, die t bij zich heeft.

C. SPAT.

(Slot volgt).

Mailschip „Christiaan Huygens".

—o—

De Stoomvaart Maatschappij „Nederland" doopte eds vele harer mailschepen naar groote Nedernders van eeuwen her, wier scheppingen nog eeds voortleven en van wier uitvindingen en ontkkingen de huidige samenleving nog profiteert. Zoo werd thans voor haar nieuwste en grootste ailschip, der traditie getrouw, de naam van den kenden Nederlander der 17e eeuw, Christiaan uygens, gekozen, de man, die de wereld deed verzen door zijn vernuft.

De bouw van dit nieuwe motorschip beteekent owel voor de Maatschappij als voor de Nederndsche vloot een belangrijke aanwinst. Met groo voldoening kan de Nederlandsche Scheepsbouw p deze vrucht van Hollandsche energie en kunnen rugzien! 13 Maart 1926 werd op de werf der

Nederlandsche Scheepsbouw Maatschappij te Amterdam de kiel gelegd en reeds op 28 September 927 werd het schip met goed gevolg te water gelaten *), om 28 Februari 1928 zijn eerste reis naar Nederlandsch Oost-Indië te aanvaarden: een nieuwe schakel tusschen Moederland en Koloniën!

28 Februari 1928. Het grootste mailschip in de vaart op Indië, het machtigste motorschip der Nederlandsche koopvaardijvloot, zal de haven van Amsterdam voor de eerste reis naar het Verre Oosten verlaten!

Teneinde een idee te krijgen van de afmetingen van een dergelijk zeekasteel, volgen hieronder eenige nadere bijzonderheden:

lengte	173.75	M.
breedte	20.90	„
diepgang	8.70	„
bruto tonnenmaat	15.630.—	ton
waterverplaatsing	21.700.—	„

Het schip, hetwelk een vaartsnelheid van 17 mijl kan ontwikkelen, wordt voortbewogen door twee Sulzer Diesel-motoren, samen een vermogen ontwikkelend van bijna 12.000 as-paardekrachten, welke de grootste zijn oòit door deze fabriek in een schip geplaatst. Alle hulpmachines, als lieren, hulppompen, enz. worden electrisch gedreven, zoodat de traditioneele stoommachine geheel verbannen is en het tijdroovende bunkeren, walmende schoorsteenen, enz. tot het verleden behooren.

De vermaardheid der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", dat hare passagiersschepen steeds uitmunten door bijzonderen smaak en waren kunstzin, is ook hier weder bewezen.

Welk een schat van ideeën trouwens ook geeft het zoo werkzame en rustelooze leven van Christiaan Huygens om in de aankleeding der salons zijn nagedachtenis te memoreeren! Men voelt, dat hier een schepping is gebracht: kunst en modern comfort werken hier samen om den passagier in een dergelijke entourage te brengen, dat de reis een genoegen is in plaats van een noodzakelijk kwaad.

Zoowel de salons dèr eerste als die der tweede klasse vallen op, wat de artistieke uitvoering betreft, welke verkregen werd door een harmonisch geheel van exotische houtsoorten, gobelins, brons, marmer, beeldhouwwerk, enz.

Ook de derde klasse is niet vergeten: met de meest mogelijke zorg zijn de salons dezer klasse, die uitmunten door geriefelijkheid, afgewerkt.

Ter weerszijden van de rook-, muziek- en leessalons der verschillende klassen ligt het ruime promenadedek, aan den voorkant afgeschut met dubbel openslaande ramen; ongeveer midscheeps bevindt zich over de breedte van het schip de veranda, een — vooral 's avonds — geliefkoosd punt van samenkomst.

Het bovenpromenadedek biedt door een daar geplaatst schot met glazen ruiten den passagiers een beschutte dekruimte. Daarvóór is nog een flinke ruimte over voor de beoefening van dekspelen, het z.g. „sportdek". Een bar is er vlak bij.

De 650 passagiers 1e, 2e en 3e klasse zijn op uiterst comfortabele wijze geaccommodeerd. Zelfs aan de eischen der meest verwende passagiers kan voldaan worden door de aanwezigheid van enkele luxe-hutten en een aantal hutten met eigen badkamer en toilet.

Bijzondere aandacht is besteed aan de ventilatie. O.m. worden de hutten, op het laagste dek gelegen, kunstmatig geventileerd door acht electrische ventilatoren, die door kokers versche lucht inblazen. Bovendien zijn alle salons en verblijven voorzien van een voldoend aantal waaiers om de luchtcirculatie te bevorderen. Deze ventilatie-inrichting dient tevens voor verwarming in koude streken, doordat de ingeblazen lucht eerst door stoom verwarmd kan worden. De verwarming der hutten en salons op de hooger gelegen dekken geschiedt electrisch. Alle hutten hebben directe verbinding met de buitenlucht door middel van een patrijspoort.

Aan dit kort overzicht willen wij ten slotte nog toevoegen enkele getallen van wat o.m. noodig is voor de proviandeering en bediening voor de ruim 900 opvarenden van dit groote mailschip.

Voor de maaltijden zijn benoodigd:

60 ossen, 55 kalveren, 50 varkens, 50 lammeren, 18.000 K.G. meel, 20.000 L. melk, 6000 K.G. suiker, 5000 K.G. boter, 125.000 stuks eieren, 7000 K.G. visch, 25.000 K.G. groente, 5000 stuks gevogelte en wild, 50.000 K.G. aardappelen, 2100 K.G. kaas, 750 K.G. havermout, enz. voor de reis van Amsterdam naar Batavia en terug. Teneinde den dorst te lesschen worden medegevoerd: 15.000 L. bier, 6000 flesschen wijn, 22.000 flesschen andere dranken. Voor de bediening dienen 52.000 stuks linnengoed, 13.000 stuks glaswerk, 12.500 stuks porselein, 15.500 stuks tafelzilver.

Nog slechts luttele dagen resten alvorens de „Christiaan Huygens" de eerste reis naar Nederlandsch-Indië zal aanvaarden. Moge dit schip lang en voorspoedig onder de vlag van de „Nederland" varen en talrijken passagiers steeds een veiligen overtocht verzekeren!

*) Zie het hierop betrekkelijke artikel van den heer E. L. K. Schmülling in het *Kol. W.bl.* van 6 Oct. j.l.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", kunt ge allereerst beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

De Oost-Ind. Compagnie als Zeemogendheid.

(Ingezonden).

Zeergeachte Redactie.

Het was mij zeer aangenaam in het nummer van 8 Januari van „Het Koloniaal Weekblad eene bespreking aan te treffen van mijn werk: De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid in Azië (van 1602 tot 1651). Voor die waardeerende beschouwing breng ik den schrijver, den heer l'Honoré Naber, mijn dank. Ik mag intusschen niet nalaten te wijzen op een paar vergissingen. De heer Naber onderstelt dat er verband bestaat tusschen den tijd van verschijning van het werk en het onlangs door mij bereiken van een zekeren leeftijd. Dit is niet het geval. Het boek had reeds zes jaren geleden uitgegeven kunnen zijn, als niet de toenmaals door mij gekozen uitgever plotseling zijn werk gestaakt had; ik was daardoor genoodzaakt een anderen uitgever te zoeken en mijn werk op nieuw te laten drukken en verder gereed te maken, — hiermede ging zooveel tijd heen, dat de uitgave eerst in 1927 kon plaats hebben.

Een andere vergissing betreft het doel en de strekking van het werk. De heer Naber meent dat het een pleidooi is voor het onderhouden van een krachtige zeemacht; de lezer kan dit er in vinden, als hij wil, maar het was niet mijn hoofddoel; ik schreef een verhaal van gebeurde zaken, waaruit een ieder zijn gevolgtrekkingen kan maken.

De aanmerking, gemaakt op mijn motto overgenomen uit het werk van Mahan, is een gevolg van de voorstelling die de heer N. zich geeft van mijn doel; hij haalt drie oude uitspraken aan, die hem als motto beter voorkomen. Ik heb deze niet tot mijne beschikking gehad, maar al ware dit het geval, dan zou ik toch die van Mahan verkozen hebben, want wat de Generale Staten en die van Holland omstreeks 1600 gezegd hebben over het nut van zeeoorlog, betrof blijkbaar de heerschappij ter zee in het algemeen, in het belang van hunnen handel: het blijkt niet dat zij in het bijzonder aan Azië dachten. Mahan daarentegen spreekt over verre gewesten en de rol die dáár aan de zeemacht toekomt, daarom is mijn motto hier beter op de plaats.

De heer Naber heeft zich niet bepaald tot het beoordeelen van het werk op zichzelf, ook heeft hij het vergeleken met een denkbeeldig ander boek, dat hij zelf zou kunnen geschreven hebben; hieraan is onder meer toe te schrijven de opmerking dat ik had moeten spreken over geschriften van anderen. Hiertoe bestond echter voor mij geen aanleiding; ik heb ze niet gelezen, ik had waarlijk genoeg te doen met de dikke origineele folianten van de dienaren der O.-I. C.! Had ik op de door den heer Naber bedoelde wijze willen werken, dan zou het vrij wat meer tijd en papier gekost hebben en mijn arbeid zou minder oorspronkelijk geweest zijn.

Een opmerking van weinig belang is die over de benaming van het volk van Japan; ik haalde deze slechts aan omdat de heer Naber hier spreekt van „Duitsch voorbeeld". In de 17e eeuw schreef men „Japandezen" en nu nog zegt men in Oost-Indië „Japanners". Van beide is „Japanneezen" ver af, een Duitsch voorbeeld bestaat hier niet. Als hiervan sprake was en men zou liever een Fransch voorbeeld willen volgen, dan zou men „Hollandeezen" moeten zeggen inplaats van „Hollanders".

Overigens het stuk van den heer Naber daarlatende, kan ik slechts al het goede dat hij van mijn werk zegt, op prijs stellen en de hoop uitspreken, dat de lezers er even goed over mogen denken.

N. MAC LEOD.

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Zondag 22 Januari.

Vragen naar den bekenden weg. Het „Comité van actie inzake de terreur in Indonesië" heeft een open brief gezonden aan den minister van justitie, waarin gevraagd wordt naar de redenen van de gevangenhouding van de thans vier maanden geleden gearresteerde Indonesische studenten, aangezien op een vorigen brief aan den minister geen antwoord is ontvangen.

Vrees voor eene vulkanische uitbarsting. Aneta [1]) seint d.d. 21 dezer uit Batavia: De Krakatau toont de laatste dagen sterk verhoogde werking. De Gouverneur van West-Java en de resident van Bantam zijn gisteravond om 9 uur met den Gouvernementsstoomer Wega er heen vertrokken. De bevolking van de kuststreken in Bantam en de Lampongs is zeer ongerust, vooral te Laboean en de aangrenzende streken. Vrouwen en kinderen zijn naar het achtergelegen land gevlucht, de mannen die daar 's nachts ook verblijven, keeren 's morgens naar hun werk aan de kust terug. Honderden inlanders van de kust in de Lampongs zijn ve[rh]uisd naar hooger gelegen plaatsen.

De Krakatau werpt groote massa's rook [en] stoom uit.

De mijnenlegger Krakatau heeft order g[e]kregen van Soerabaja naar Tandjong-Priok [te] gaan, waar het vaartuig gereed gehoud[en] wordt voor onmiddellijk gebruik bij een eve[n]tueele uitbarsting van den Krakatau.

Het sentiment in de koloniale politiek. Over [dit] onderwerp heeft de hr. A. J. Lievegoed, ou[d]-hoofdredacteur van „de Locomotief", den 2[0en] dezer voor de leden van het Indisch Genoo[t]schap te 's-Gravenhage eene voordracht g[e]houden. Een uitvoerig overzicht gaf [de] „N.R.Ct." van 21 Jan., Ochtendbl. B.

Land en volk van Centraal Celebes. Den 17en dez[er] heeft Prof. L. van Vuuren te Utrecht voor h[et] Kon. Ned. Aardr. Gen. een door lichtbeeld[en] verduidelijkte voordracht gehouden over Ce[n]traal Celebes, land en volk. (Kort verslag [in] N.R.Ct. van 18 Jan., Ochtendbl. B.).

Lezing Luitenant Koppen. Den 28en houdt lu[it.] G. A. Koppen te 's-Gravenhage eene voo[r]dracht over zijn recordvlucht Holland—Indië[—] Holland.

Een Nederlandsche diepzee-expeditie in den O[ost-]Archipel. In de *N.R.Ct.* (Ochtendbl. van 15 [en] Avondbl. van 17 dezer) is eene uiteenzetti[ng] gegeven van de plannen welke bestaan vo[or] uitzending eener oceanographische expedit[ie] naar Ned.-Indië. Den 18en Jan. hield de he[er] P. M. van Riel in het Koloniaal Instituut [te] Amsterdam eene voordracht met lichtbeeld[en] over hetzelfde onderwerp (zie *N.R.Ct.* van [19] Jan., Ochtendbl. A), terwijl genoemde he[er] den 27en de voordracht zal herhalen [te] Utrecht voor het Kon. Ned. Aardr. Gen. en [de] Mij. t. bevordering v. h. Natuurk. Onderz. d[er] Ned. Koloniën. — Ook te 's-Gravenhage [zal] deze voordracht plaats hebben en wel d[en] 24en in Pulchri Studio.

Voordracht-Fokker. Den 18en dezer heeft de he[er] A. H. G. Fokker in een door het Comité Vlie[g]tocht Nederland—Indië belegde bijeenkom[st] te Rotterdam eene causerie gehouden over [de] civiele luchtvaart in verband met 't luchtve[r]keer naar en in Ned.-Indië. (Uitvoerig ov[er]zicht in het *Vaderl.* van 19 Jan., Ochtendbl.

J. C. Schmeil van Kraayenoord †. In den ouderd[om] van 64 jaar is te 's-Gravenhage overleden [de] heer J. C. Schmeil van Kraayenoord, ou[d-]assistent-resident bij het B.B. op Java.

Uitzetting van Chineezen. Batavia, 19 Jan. (Anet[a]). Voorbereid wordt de externeering van zev[en] bestuursleden van de afdeeling Weltevred[en] van de Kuo Min Tang. Zij hadden een ee[d]formule onderteekend, waarbij zij verklaard[en] naar beste weten de wereldrevolutie te zull[en] bevorderen.

(De Kuomintang is eene machtige nation[a]listische politieke organisatie in China, d[ie] overal vertakkingen heeft onder de Chineez[en] buiten China. — Red. K. W.).

Een vierde vliegtocht naar Indië. Ir. B. Grasé, [de] bekende vlieger, chef van de wetenschap[pe]lijke afdeeling van de Fokkerfabriek te A[m]sterdam, heeft het plan opgevat dit jaar [in] drie étappes van 24 uur naar Batavia [te] vliegen.

De étappes zullen zijn: eerste étappe [Amsterdam—]Basra, tweede étappe Basra—Allahabad [en] derde étappe Allahabad—Batavia, waar[na] langs dezelfde route de terugreis aanvaard [zal] worden. Voor dezen tocht zal een drie-moto[rig] Fokkervliegtuig van speciale constructie [ge]bruikt worden, bemand met ir. Grasé als co[m]mandant en drie mede-piloten.

Het Comité „Vliegtocht Holland—Indi[ë"] steunt dit plan met volle kracht. Technis[ch] acht het dit plan volkomen uitvoerbaar, ze[lfs] binnen een jaar. Maar daarvoor is noodig [de] steun van het volk. Van de mate waarin h[et] Comité „Vliegtocht Holland-Indië" onder vo[or]zitterschap van generaal Snijders den he[er] Grasé zal kunnen steunen, zal het afhang[en] in hoeverre deze zijn plan: *het bewijs te le[ve]ren dat een retourvlucht Amsterdam—Bata[via] binnen acht dagen mogelijk is,* zal kunnen u[it]voeren. Niet in het minst zal het van bela[ng] zijn of men hem spoedig voldoenden fina[n]cieelen steun zal kunnen verleenen.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

De stategische ligging van Ned.-Indië. Op uitnoodiging van de Indonesische Studieclub te Leiden, heeft den 19en dezer de kapitein-luitenant ter zee J. van Reede een lezing gehouden over: De strategische ligging van Ned.-Indië. (Overzicht in *N.R.Ct.* van 20 Jan., Ochtendbl. B).

geïnterneerde communisten. Blijkens een Anetatelegr. van 18 Jan. hebben de aan den Boven-Digoel verblijvende communisten zich telegrafisch met klachten gewend tot de Regeering en Staten-Generaal; o.a. zouden zij „een gezin vormen dat in stervensnood verkeert" en verzoeken zij overbrenging naar een ander gebied.

Noord-Nieuw-Guinea als cultuurland. Batavia, 18 Jan. (Aneta). De heer Ch. F. Staargaard, hoofd van de afdeeling Buitengewesten bij het Dep. B.B., teruggekeerd van een dienstreis door de Groote Oost, liet zich zeer gunstig uit over de toekomst van Noord-Nieuw-Guinea als cultuurland. Het geleidelijk verleggen van het bestuur naar het binnenland zal den pioniersarbeid van de openlegging vergemakkelijken.

Het luchtverkeer in Indië. De Indische Luchtvaartmaatschappij begint 1 September a.s. te vliegen. Bij Fokker zijn vier driemotorige vliegtuigen van het Postduifmodel besteld. De K.L.M. denkt er over, alle machines naar Indië te laten vliegen.

Voordrachten over Indië te Delft. In de Technische Hoogeschool te Delft houdt den 23en Jan. de hr. H. Ch. G. J. van der Mandere eene voordracht over de *sociaal-economische beteekenis van de suiker-industrie in O.-Indië* en den volgenden dag Prof. Dr. E. Moresco over de *huidige Indische Staatsregeling.*

Universitaire examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de geneeskunde, op proefschrift getiteld: Over Cholera-Toxine, de heer A. B. Andee. — Taalkundig doctoraal examen Indologie de hr. B. Ockers. — Economisch doctoraal examen Indologie de heer H. J. van Mook.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een „Sumatra-Gids".

In dank ontvingen wij de derde der onlangs in brochure-vorm verschenen reeks: *„Gidsen in het Volkenkundig Museum"*, door het *„Koloniaal Instituut"* te Amsterdam uitgegeven. Waren de beide eerste, waarop hier vroeger reeds de aandacht werd gevestigd, samengesteld door de heeren *J. C. Lamster* en *B. M. Goslings*, deze laatste is van de hand des heeren *J. Kreemer*, archivaris van het Atjeh-Instituut, en doet in keurigheid van uitvoering en duidelijkheid van beschrijving niet voor de twee overige onder. Achtereenvolgens worden daarin behandeld:

I. *Atjeh*, II. *Het Gajoeland*, III. *Het Batakland*, IV. *Minangkabau*, V. *De Maleische Gebieden*, VI. *Zuid-Sumatra* en VII. *De Eilanden bewesten Sumatra.*

Voorin vindt men een plattegrond der galerij van den „eersten omgang", waar de kasten, vitrines enz. te vinden zijn, welker inhoud op genoemde landen betrekking heeft. Behalve een nauwkeurige beschrijving van hetgeen daarin tentoongesteld is — door een deskundige en smaakvolle uitstalling maken dezer exposities een zeer rijken indruk [1] — geeft de heer Kreemer daarbij telkens allerlei bizonderheden op ethnografisch en sociaal gebied ten beste. Terecht merkt hij op, dat ter beoordeeling van het beschavingsbezit van een volk, eenig inzicht in de familie-inrichting onmisbaar is, en juist deze is in de onderscheiden deelen van Sumatra zoo verschillend.

Reeds bij zijn „Inleiding" schrijft de heer Kreemer o.a.:

De inheemsche bevolking van Sumatra vertoont een in het oog loopende verscheidenheid van menschengroepen, waarvan de voornaamste zijn:

„± 600.000 Atjéhers (op Sumatra's noordpunt);

± 1 millioen Batak's (in Tapanoelie en verder verspreid over Sumatra's O.K. en aangrenzende gewesten);

± 1½ millioen Minangkabauers (voornamelijk ter Sumatra's W.K.);

± 56.000 Palembangers (in Palembang en verder verstrooid in Benkoelen en Djambi);

± 150.000 Lampoengers (in de Lampoengs en in Benkoelen).

„Tot de kleinere groepen kunnen o.a. worden gerekend: de Gajoe's en Alassers (in Atjéh en O.), de Loeboe's en Oeloe's (in Tapanoeli), de Orang Akit, de Orang Laoet, de Orang Oetan, de Orang Rawa, de Sakai en de Talang (ter Sumatra's O.K.), de Koeboe's (in Palembang en Djambi), de Oganners, de Komeringers en de Semindo's (in Palembang), de Redjangers, de Pasemahers en de Serawai's (in Benkoelen). Eindelijk: Simaloereezen, Niassers, Mentaweiers en Engganeezen op de eilanden bewesten Sumatra.

„Het meest gemengd is de bevolking ter Sumatra's O.K. Buiten de eigenlijk gezegde inheemschen (Kust-Maleiers en Batak's uit de bovenstreken) vindt men er duizenden immigranten uit diverse streken van den Archipel, als: Minangkabauers, Mandailingers, Javanen en Bandjareezen, die als handelaren en landbouwers zijn neergestreken, en ten slotte de bijna 300.000 arbeiders op de rond 300 landbouwondernemingen.

„De vraag naar de herkomst van al deze, min of meer uiteenloopende, bevolkingselementen vormt een der moeilijkste problemen, waarvoor de volkenkunde zich geplaatst ziet."

Het spreekt wel vanzelf, dat al deze volksgroepen uiteenloopende eigenschappen hebben, welke niet alleen in hun familie-verband, hun doen en laten, maar ook zeer sprekend in de produkten van hun handenarbeid tot uiting komen.

Zoo lezen wij onder het hoofdstuk Atjéh:

„Wil men met een enkel woord het Atjehsche huwelijk kenmerken, dan kan men zeggen, dat het is gegrond op het z.g. „ouderrecht", of, zooals sommigen schrijven: op het parenteel-(cagnatisch)stelsel. Dit blijkt uit het huwelijksgoederenrecht: elk der echtgenooten behoudt zijn (haar) eigen goed, terwijl het staande huwelijk gemeenschappelijk verkregene in de gemeenschap valt. Een nawerking van „moederrecht" is deze, dat de vrouw bij haar huwelijk in haar eigen huis, of dat harer ouders, blijft wonen, terwijl de kinderen in den regel bij de moeder worden groot gebracht. Een survival van het „vaderrecht" vindt men in de, thans grootendeels uitgesleten, groep van het „geslacht" *(kawoem)*, waartoe een ieder behoort, die van één stamvader in de mannelijke lijn afstamt."

Minangkabau, d.w.z. de Padangsche Bovenlanden en aangrenzende streken, noemt de heer Kreemer: „het klassieke land van het moederrecht" (matriarchaat), de inrichting van de familie, waarbij de afstamming in de vrouwelijke lijn gerekend wordt, de moeder met haar kinderen het „gezin" *(samandai*, of *saboewah roemah)* vormen. Van zulk een gezin is niet de vader, maar een broeder (gewoonlijk de oudste) der moeder het hoofd, en draagt den naam van *mamaq*. Deze is in rechten en plichten de vader van zijn neven en nichten (zusterskinderen), zijn z.g. *kamanakan's*. De eigenlijke vader behoort elders thuis, n.l. in het gezin van zijn moeder met haar broeders en zusters. Boven het „gezin" staat de „familie" *(saboewah peroet*, lett.: uit één moederschoot ontsproten), waartoe behooren allen, die (in vrouwelijke linie) afkomstig zijn van één stammoeder, of, zooals de Maleier het uitdrukt, die een „gemeenschappelijke kruin en gemeenschappelijke wortels" *(saramboen, sa-oerat)* hebben. Eén of meer „familie's" vormen een „geslacht" *(kampoeng)*; de geslachten dragen verschillende namen."

„Dat deze inrichting van gezin en familie — die in menig opzicht indruischt tegen de principes, waarvan de hier algemeen beleden Islam te dien opzichte uitgaat — een diepgaanden invloed heeft uitgeoefend op het geheele samenstel der maatschappij (huwelijk, erfrecht, bestuur, rechtspleging, enz.), en op de vorming van het volkskarakter, spreekt vanzelf."

Het spreekt o.i. evenzeer van zelf, dat dit zoo kort en duidelijk hier uiteengezette, ook invloed heeft uitgeoefend en zulks nog doet op alle volksuitingen, o.a. op het gebied van huizenbouw en kunstnijverheid. Zoowel bij de Atjehers, als bij de Minangkabauërs kan men opmerken, dat het artistieke weven, specifiek vrouwenarbeid, bizonder op den voorgrond treedt; bij

[1] Jammer, dat al dat moois achter glas is weggesloten; dat men het niet, zooals in Boeatan's Toonzalen, van nabij en van alle kanten, op de hand, bekijken en bewonderen kan! — Red.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

beiden getuigen zoowel stof als versiering van rijkdom, bij eerstgenoemden zijn de kleuren sober, meest zeer donker rood, blauw of purper *(lembajan)*, op fijn bescheiden wijze met goud of zilverdraad, veelal alleen aan de uiteinden, doorweven; bij laatstgenoemden echter viert de vrouwelijke pronkzucht hoogtij in vurig-rood en scherp geel, dikwijls overdadig met gouddraad versierd. Daarentegen munten de sieraden voor beide sexen — specifiek mannenwerk — bij eerstgenoemden veel meer uit in pracht en praal.

Ook in Zuid-Sumatra, omvattend het gebied van de gewesten: Lampoengsche Districten, Benkoelen, Palembang en Djambi, waar, zooals de heer Kreemer opmerkt: „vaderrecht, moederrecht en ouderrecht naast elkander voorkomen, maar, wegens allerlei invloeden, niet in den zuiveren vorm", kan men de uitwerking hiervan ook in de daar beoefende klein-kunsten terugvinden.

Aan de hand van dezen zoo duidelijk den weg wijzenden „Gids", kunnen belangstellende bezoekers van het Volkenkundig Museum in het Koloniaal Instituut te Amsterdam zeer leerrijke studies maken.

Zoo zullen dan ook velen met leedwezen — zij 't dan ook niet zonder hoop op mogelijk herstel — het hieronder door ons gecursiveerde lezen, bij de beschrijving van den inhoud van Kast 24, betrekking hebbend op de zeer fraaie, oude gebruiksvoorwerpen der Atjehers:

> „In het midden staat een geel koperen schaal op voetstuk, waarop bij gegoeden, als er gasten zijn, de spijzen worden opgedischt. Voor het opdoen van rijst en toebehooren heeft men een stel van twee zulke *daloeng's* noodig. Een dergelijk stel — *idang* genoemd — is voor ongeveer vijf personen bestemd. Om te beletten, dat bij het verzetten van de *daloeng* schoteltjes zouden vallen, zet men daarop een cylindervormigen wand van gebogen of gevlochten rotan. Het geheel staat onder een fraai bewerkt soort vliegendeksel *(sangè)*, in den vorm van een grooten afgeknotten kegel, welks top als het ware kratervormig naar binnen gedrukt is. Daaroverheen is een dekkleedje uitgespreid. Bijzonder veel werk wordt van de *idang's* gemaakt ter gelegenheid van de viering van Moehammad's geboortefeest, dat in Atjéh kampoengsgewijze behoort plaats te hebben. De *idang's* worden dan op het plein vóór het dorpsgodsdiensthuis *(meunasah)* uitgestald en bewonderd en men stelt er veel prijs op, dat zijn *idang* in fraaiheid boven die der anderen uitblinkt. Vroeger was het een ware wedstrijd der dorpsgenooten, om elkaar in dit opzicht te overtreffen. *Tegenwoordig geraken zulke wedstrijden echter meer en meer in onbruik.*"

Dit brengt ons in herinnering met hoeveel succes Gouverneur en Mevrouw *Swart* zich indertijd ingespannen hebben om de beroemde weefkunst der Atjehsche vrouwen, welke onder den langdurigen oorlog zoozeer geleden had, weer in eere te herstellen. [2]) Maar wat is daarvan onder hunne opvolgers terechtgekomen?

Toch is die prachtkunst nog niet heelemaal uitgestorven, getuige de enkele mooie, nieuwe Atjéhdoeken, welke bij aankomst der mailbooten te Sabang nog altijd te koop geboden worden. Ook hierin zou dus nog herstel mogelijk zijn, mits niet te lang worde gedraald met het nemen van doeltreffende maatregelen, hetzij door de inboorlingen zelve, hetzij door invloedrijke Nederlanders, die zich zoo gaarne hun voogden noemen, nog beter wellicht: door beiden in broederlijke samenwerking om dit gemeenschappelijk belang hoog te houden. De weemoed van het nog altijd zoo goed als ontbreken hiervan moet wel de meest overwegende indruk zijn, welke bij iederen belangstellenden bezoeker dezer fraaie collecties van Indonesische kunstnijverheid gewekt wordt, niettegenstaande de waarheid van het spreekwoord: *Zij, die gelooven, haasten niet!*

Gelukkig zagen wij bij ons laatste bezoek aan het Koloniaal Instituut in deze galerijen verscheidene jongelieden, waarschijnlijk leerlingen van het Kunstnijverheid-instituut, bezig met het nateekenen van eenige der fraaiste stukken. Dit is zeker één der beste wijzen om kennis en bewondering voor het Indonesisch kunsthandwerk te bevorderen bij de kunstzinnige Nederlandsche jeugd, tot wier hart het ingang zal vinden, hetgeen in de toekomst tot herstel van vroegere onkunde en onverschilligheid zal leiden. Maar laat ons hopen, dat ook reeds n[...] bij het tegenwoordig geslacht, het thans, langs ve[...] schillende wegen, opgewekte verantwoordelijkheid[...] gevoel, ook deze tot vruchtbare daden moge voere[...]

[2]) Marie van Zeggelen heeft hiervan een aandoenlijke mooie schets gegeven in haar „Weefster". — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Chineesche situatie.

De heer *Zentgraaff* schetst in het *Soer. Hb*[...] (14/12) de situatie in Noord-, Midden- en Zui[...] China, en in verband hiermee *de situatie in Ned*[...] *Indië*. Onze Regeering heeft op groote schaal h[...] systeem toegepast der niet-toelating van ong[...] wenschte new-comers en uitzetting van undes[...] rables, die zich reeds in Indië bevonden. Het get[...] dergenen, die werden weggezonden, is zóó groot d[...] het indruk heeft gemaakt. De Chineezen begonne[...] te begrijpen dat het onze Regeering ernst was m[...] haar optreden; zij hebben te kiezen: zich behoo[...] lijk te gedragen, of er uit. Momenteel kan men ze[...] gen dat het in de Indisch-Chineesche wereld n[...] rustig is. Dit geldt ook voor het vanouds beruch[...] brandpunt der Chineesche actie: de Westerafde[...] ling van *Borneo*. Daar is thans een speciaal ambt[...] naar — de civ. gezagh. *Velthuyzen* — met de pol[...] tieke aangelegenheden belast, nadat hij tevoren o[...] het bureau voor Chineesche zaken te Batavia we[...] wijs was gemaakt. Ook van elders zijn de berichte[...] belangrijk gunstiger dan voorheen. Voor een goe[...] deel is dit een gevolg van den uiterst verwarde[...] toestand in China zelf. Het is voor de Chineezen i[...] Indië uiterst lastig hunne aspiraties te koppelen aa[...] eenige groep in hun vaderland. Men heeft dit gezie[...] met Chiang Kai Shek, tot voor kort de man t[...] wien aller ideaal zich richtte. De situatie in Ind[...] in de toekomst zal goeddeels worden beheersc[...] door de ontwikkeling der gebeurtenissen in China[...] Twee extreme richtingen in China zullen vermoed[...] lijk scherper tegenover elkaar komen te staan: d[...] conservatieve Noordelijke, met haar streven naa[...] herstel van het keizerschap, en de Zuidelijke volks[...] revolutie. De beweging in Kanton kan van invloe[...] worden op de Indische Chineezen.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (14/1[...] „China's moeilijkheden"; 17/12 „Britsch-Indisch[...] kroniek") en *De Sum. Post* (21/12 „Rusland e[...] Afghanistan", *Dr. J. Lewin*).

De wijziging der Indische staatsregeling.

De regeeringsgemachtigde, *Mr. Schrieke*, ant[...] woordde namens de Regeering op de debatten i[...] den Volksraad, inzake de *wijziging der staatsreg*[...] *ling* (*De Loc.* 12 t/m. 14/12 en het *Bat. Nwsbl*[...] 19/12).

De heer *s'Jacob* kwalificeerde het ontwerp a[...] *een product van ras-politiek*. De Regeering aa[...] vaardt gaarne zoowel deze kwalificatie als de to[...] lichting van dezen spreker. Inderdaad: Zij voert i[...] Indië een *rassenpolitiek*, gelijk de Regeeringen i[...] West-Europa een *klassenpolitiek* voeren. En op de[...] gedachte ging *Mr. Schrieke* in. Evenmin als ee[...] West-Europeesche regeering, die medewerkt aan d[...] grondslagen waarop het gebouw der sociale we[...] geving wordt opgetrokken, een partijdige regeerin[...] genoemd mag worden, evenmin zijn de uitingen ge[...] motiveerd, die de Indische Regeering kwalificeer[...] als „kniebuigingen makende voor de roode bro[...] ders". De bedoelde politiek is echter niet uitslu[...] tend den *Inlanders* ten goede gekomen, doch hee[...] eveneens een heilzame werking op de *Chineesch*[...] bevolking. Deze Regeering en hare opvolgsters zu[...] len in dezelfde lijn doorwerken.

Reeds is de hand opnieuw aan den ploeg g[...] slagen. Weldra zal eene gemengde commissie wo[...] den ingesteld, wier taak zal zijn successievelijk d[...] *unificatie* van de uitoefening der politie, die van h[...] vooronderzoek in strafzaken en ten slotte die va[...] het eigenlijke strafproces in beschouwing te neme[...] en de noodige wettelijke voorzieningen terzake t[...] ontwerpen. Bij het bereiken van den eindpaal z[...] het terrein der wettelijke differentiatie tusschen d[...] bevolkingsgroepen op zeer in het oog vallende wij[...] zijn ingekrompen.

En de *Europeanen* dan? Wordt ook ten behoev[...] van hen een rassenpolitiek gevoerd? Indirect ze[...] zeker, antwoordde *Mr. Schrieke*. Doch de Eur[...] peaan zal geleidelijk zijn voorrechten moeten i[...] boeten en zal bijzondere overheidszorg niet nood[...] hebben. De Regeering erkent echter de mogelij[...]

heid dat de Indo-Europeesche groep in het gedrang raakt. Zij wil meer dan tot dusver aan de Europeesche zijde der rassenpolitiek haar aandacht schenken, en zal waar mogelijk redelijke overheidshulp verleenen, zij het bij wijze van overgangsmaatregel. De Regeering wenscht voor den Europeaan, Chinees en Inlander gelijkelijk *„adil"* te zijn.

De eerbied der Regeering voor het meer en meer veldwinnend *nationalisme* heeft zich van den aanvang af niet verder uitgestrekt dan tot daar waar gestreefd wordt langs ordelijken weg naar gelijkwaardigheid met andere volken, en naar volledig zelfbestuur. Waar het nationalisme echter de „los van Holland"-leus aanheft, samenwerking met landgenooten van andere overtuiging en met de Regeering afwijst, en den weg van wet en orde verlaat, daar vindt het de Regeering met bedachtzaamheid doch niettemin met al Hare kracht tegenover zich.

De Volksraad kan voor de waarborging van de Nederlandsche leiding geen instrument zijn. Ofschoon de Regeering den Volksraad geenszins wil verlagen tot een praatcollege, is het onmogelijk dat de Volksraad onderwerpen als *arbeidscontract, landconcessies, erfpacht* enz. kan regelen, indien zoodanige regelen strijdig zouden zijn met de beginselen, welke het Nederlandsche parlement juist en billijk acht. Deze heilzame invloed uit Nederland is een waarborg voor het rustig voortwerken en voortbestaan van de Nederlandsche volksgroep in Indië. De Nederlanders kunnen hier alleen blijven werken, zoolang zij zich niet trachten los te maken van de basis, namelijk Nederland en de invloed van Nederland, terwijl Nederland aan den anderen kant weinig zou vermogen zonder zijn voorhoede, zijn Nederlandsche werkers in Indië. Deze voorhoede waakt en werkt, verkent en adviseert, doch valt bij ernstige conflicten terug op de hoofdmacht. Ziedaar *de taak van de Nederlandsche groep in den Volksraad*. Zij kan en mag daar geen machtspositie innemen. Zij werke naar het beproefd koloniaal bestuursbeginsel door het intermediair harer Inheemsche medeleden. Rasconflicten moeten worden gebracht voor het onpartijdige forum van het traditioneele gezag in Nederland.

Voor *de Inheemsche bevolkingsgroep* brengt het Ontwerp meerdere verantwoordelijkheid, en (den eisch tot) zelftucht. De Regeering verwijst naar het onopgesmukte en deswege te indrukwekkender woord van den heer Koesoemo Joedo: „Wij allen voelen dat wij Nederland en de Nederlanders nog lang niet kunnen missen. Ons belang brengt mede, dat zij hier blijven. Laat men inzien dat wij, Inheemschen, even loyaal kunnen zijn als de meest vaderlandslievende Nederlander."

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (12 en 13/12 „Om hoogen inzet"), de *Java-Bode* (14/12 „De dwaze motie"; 16/12 „Een laatste woord"; 20/12 „De eindbeslissing" en „Persstemmen"), het *Soer. Hbl.* (10/12, 2de bl. „Het roode gevaar voor Indië", *van Loo;* 13/12 „De Koloniale Hollander", *Zentgraaff*), de *Deli Crt.* (20/12 „De Regeering spreekt") en *De Sum. Post* (20/12 „Te pathetisch").

Een nationalistisch manifest.

Een manifest gericht tot de Indonesische nationalisten, meldt de oprichting van een *federatie van nationalistische vereenigingen*, waartoe de eerste stap op het congres te Pekalongan gezet werd. Hierbij zijn aangesloten de Perserikatan National Indonesia, de Sarikat Islam, Boedi Oetomo, de Pasoendan, de Sumatranenbond, de Indonesische studieclub van Soerabaja en de Kaoem Batawie. Voorzitter is *Mr. Iskaq*, secr.-penn. *Dr. Samsi*. Een commissie bestuurt de mogelijkheid van het uitgeven van een dagblad. Het manifest wijst er op, dat de stichting dezer federatie haast samenvalt met de interneering van *Dr. Tjipto* op Banda. Het roept hem een tijdelijk vaarwel en een spoedig weerzien toe, en zegt: „Geen ballingschap zal u en uw gezin te zwaar vallen, indien daarmede de solidariteit dergenen, die gij achterlaat, gekocht kan worden". Doel van de federatie is de verwerkelijking van nationale vrijheid. De statuten zijn reeds rondgezonden. (*De Sum. Post*, 21/12).

De *Deli Crt.* (23/12 „Nationalistische concentratie") wijst er o.m. op dat het vast staat, dat *Dr. Tjipto* meer op zijn kerfstok heeft dan alleen maar een vrij onschuldige vergaloppeering in zijn streven naar nationale zelfstandigheid. Hij heeft geheuld met staatgevaarlijke individuen. Ware zijn schuld niet onomstootlijk gebleken, dan zou van *deze* Regeering toch stellig het besluit tot zijn interneering niet zijn uitgegaan.

Het *Soer. Hbl.* van 10 en 12 Dec. (3de bl. Z.) schrijft over „De Boven Digoel-Historie", dat van 16 Dec. (4de bl.) over „Dr. Sitanala".

Radio-telefonie.

Wederom is de techniek een schrede gevorderd. Met trots en eerbied vermeldt *De Loc.* (15/12, blz. 3, 10 en 21) dat Nederland èn Indië daarbij vooraan gaan. Het snelle postvervoer naar verre koloniën is nog door geen mogendheid, gelijk door Nederland bij Koppen's tocht volbracht: *het draadloos telefoonverkeer*, dat tusschen Nederland en Indië het tijdperk der eerste proeven reeds met glans en glorie doormaakte, bestaat over zoo groote afstanden nog nergens. Zoo klonk dan in den avond van den 14en Dec. uit de koptelefoon aan den hoofredacteur van „De Loc." de zakelijke mededeeling: „Aneta's Haagsche vertegenwoordiger zal u nu het laatste Nederlandsche nieuws voorlezen". Het *werd* voorgelezen, en het *werd* goed gehoord, ook al blijven nog locale storingen te overwinnen — en voor de tweede maal ontving de dagbladpers van Ned.-Indië, ontving daarmede het geheele Indische publiek, uitvoerige berichten uit Nederland *per telefoon. De Loc.* hoopt dat de Nederlandsche dagbladen in Holland binnenkort Aneta vanuit Weltevreden even duidelijk mogen hooren en dit aan het Nederlandsch oordeel over Indische zaken blijvend ten goede moge komen. Ook zal dan buitenlandsche voorlichting mogelijk zijn. Schier dagelijks ervaart de Eur. pers in Indië hoe de belangstelling voor Indië in het buitenland steeds groeit.

Het *Soer. Hbl.* (15 en 16/12 „Uit den Aether", Z.) constateert dat wij de mogelijkheid zullen krijgen dat het publiek in Indië met dat in Europa van huis tot huis zal spreken. Dit zal echter een kostbare historie worden. Men houde er rekening mede dat een gesprek van drie minuten tusschen Engeland en Amerika *f* 180 kost. Voor den handel geldt het bezwaar, dat de gevoerde gesprekken niet geheim zijn. In het verkeer tusschen Engeland en Amerika wordt eene methode toegepast om gesprekken te houden: door er een paar golven uit te nemen. Voor Indië is men nog niet zoover. Met alle omstandigheden voor oogen, schijnt men er niet op te mogen rekenen, dat het bedrijf in Indië ooit rendabel zal kunnen zijn. De zoo goedkoope radio-telegrafie kan eveneens goede diensten bewijzen. De radio-telefonie, welke wederzijdsche uitwisseling van denkbeelden en gegevens in enkele minuten mogelijk maakt, zal vooral industrieel, financieel en handeldrijvend Indië iederen dag houden in de sfeer der Hollandsche beslissing. Opnieuw zien wij, thans door eene technische uitvinding, eene verplaatsing van de leiding van het bedrijfsleven van Indië naar Holland dreigen. Dat tezelfdertijd de politieke leiding van Holland meer en meer overging naar Indië, levert hiermee een zoo scherp contrast, dat dit op den duur zal *moeten* leiden tot eene veel meer starre verhouding dan mogelijk zou zijn, wanneer tusschen beide machten een inniger contact bestond. In dit voor de Indische leiders minder aangenaam proces zal ook de radiotelefonie hare rol spelen.

Irrigatiewerken.

Het Tjikadoewen-plan, een onderdeel van de groote Tjioedjoeng-werken in *Noord-Bantam*, is thans geautoriseerd (*Bat. Nwsbl.* 16/12). Het doel is om door het aanbrengen van een coupure met stuwdam en inlaatsluizen, tot eene betere verdeeling van het Tjikadoewenwater te komen, tevens tot beteugeling van het water bij bandjirs. Door deze werken zullen 370 bouws sawah, momenteel zeer gebrekkig bevloeid, in geregelde irrigatie komen, terwijl dit bevloeiingsgebied bovendien uitgebreid wordt met 130 bouws. Het bandjirvrij maken van dit gebied is ook daarom urgent gebleken, omdat door het bandjirwater de bedijking van het groote Tjioedjoeng-kanaal in gevaar werd gebracht. Indien alles meeloopt zal het Tjikadoewen-werk in de eerste helft van 1928 gereed zijn. Dit hangt, zooals in geheel Noord-Bantam, geheel af van het werkvolk-vraagstuk.

Het *Bat. Nwsbl.* van 14 en 15 Dec. bevat een artikel over *„De Solovallei-werken"*. Verbetering van den landbouw in het zoo misdeelde gebied zal niet bereikt kunnen worden door den aanleg van irrigatiewerken. Het advies van een landbouwkundige wordt alsnog afgewacht. Geen millioenen behoeven hier te worden uitgetrokken voor irrigatiewerken; daartegenover staat dat de Regeering een voor het bijzondere doel ingerichten landbouwdienst in het leven heeft te roepen, waardoor de bevolking afdoende geholpen zal kunnen worden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De stemming tegen „Het Nieuws van den Dag".

In het neutrale blad *Pertja Selatan* (Palembang) geeft een schrijver, onder het hoofd: Karel Wybrands krijgt met de zweep", een artikel waarin hij het over genoemd blad en zijn hoofdredacteur heeft. Hij zegt o.a. dat de handelingen van *Het Nieuws* gevaarlijk zijn. En dit niet alleen volgens de Indonesiërs en hun pers, maar ook volgens de Europeesche bladen en de Hollanders zelven, die weten wat goed en wat kwaad is. Als het nu slechts Indonesiërs waren die tegen *Het Nieuws* te velde trokken, dan wel de *N.R.Crt.*, *Het Volk*, de heeren Stokvis, Middendorp enz., dan was dat wel te begrijpen, want dit zijn de vijanden van *Het Nieuws*. Maar nu heeft zelfs de heer Meyer Ranneft, een B. B.-man, wiens kwaliteit niet veel verschilt van die der conservatieven of reactionnai-

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

ren, *Het Nieuws* met de zweep gegeven. Schrijver vertelt dan wat de heer Ranneft alzoo tegen dit blad gezegd heeft en merkt naar aanleiding hiervan op: „Indien ik een genaturaliseerde Hollander was als de heer Wybrands, zou ik, bij het hooren dezer woorden van den heer Ranneft, onmiddellijk de biezen gepakt hebben uit Indonesië". Trouwens, nu is hij wellicht ook op grond van deze overweging naar Siam en Saigon vertrokken.

Ook de heer Aay van den N. I. V. B. heeft zich minder aangenaam over *Het Nieuws* uitgelaten en uit het „Persoverzicht" kan men zien dat het geschrijf van den Heer Wybrands van slechten invloed is op de samenleving tusschen de Inlandsche en de Europeesche ingezetenen in Indië. Door den heer Aay is nu de meening verkondigd over deze kwestie van verscheidene bekende journalisten van de *Ind. Crt.*, de *Courant*, de *Banier*, de *Java Post* en de *Koerier*. Wat schrijver echter vreemd vindt, is echter dat door de Justitie tot op heden maar nog niet wordt ingegrepen. Laat ons echter afwachten — besluit hij — totdat de heer Wybrands van zijn reis teruggekeerd is.

„Volkslectuur" en Inheemsche pers.

Naar aanleiding van de artikelen tegen het Bureau voor de Volkslectuur, verschenen in de *Bintang Timoer*, spot de redactie van het Mal.-Chineesche blad *Sinar Sumatra* van 21 November met de vrees voor concurrentie door den hoofdredacteur van eerstgenoemd blad geuit en met de door dezen begonnen actie om de Chineesche en Inlandsche pers over te halen tot meedoen aan een protest tegen het verleenen van portvrijdom voor de Volkslectuur, op grond daarvan dat het verlies zou berokkenen aan andere, gelijksoortige particuliere bdrijven. Zonder aan de geldigheid van die redenen te willen twijfelen, vindt schrijver dat het toch een zeer zwakke grond is, daar de regeering alles doen kan voor de bescherming van het eigen welzijn en protest niet veel zou uitrichten. De regeering kan als motief aanvoeren, dat door den vrijdom van port de bestrijding van de revolutionnaire en communistische beweging in Indië zou worden vergemakkelijkt en daar zouden de Inlandsche en de Chineesche pers niets meer tegen kunnen zeggen, vooral daar het toch een orgaan van de regeering betreft.

In de wereld moet er nu eenmaal concurrentie zijn; zonder concurrentie zou de kwaliteit achteruit gaan. Een protest van de Chineesche en Inlandsche pers, gebaseerd op vrees voor concurrentie, noemt schrijver een bewijs van kleinzieligheid. Als gevraagd wordt om Balai Poestaka (Bureau voor Volkslectuur) te sluiten, vreest schrijver dat de regeering lachen zal over de neutraliteit der persmenschen, die alleen maar door het bestaan van die inrichting een protest en een geschreeuw doen hooren, voortspruitend enkel uit vrees voor verlies.

Het lezend publiek in Indië bestaat uit menschen van verschillenden smaak, dus vrees voor concurrentie is ook om die reden maar een zwakke grond voor de actie tegen Balai Poestaka. Schrijver neemt als voorbeeld de reeds zoolang bestaande *Javasche Courant*, die toch nooit verlies heeft berokkend aan de Hollandsche couranten.

In dezen tijd van heftigen politieken strijd is het voor de regeering natuurlijk noodig dat zij alle acties bestrijdt die schade doen aan haar gezag en aan den anderen kant wijst schrijver er op dat een lezer wel zijn eigen krant kiezen zal. Wat den „zachten dwang" betreft, waar de *Bintang Timoer* over sprak en welke den ambtenaren en beambten van het Gouvernement zou verplichten abonné te worden van het regeeringsblad, zegt schrijver dat hij het nog al logisch vindt dat die ambtenaren en beambten het blad lezen, ten einde op de hoogte te komen van de regeeringsrichting en de wenschen der regeering. Schrijver vindt den heer Parada (hoofdredacteur van *Bintang Timoer*) daarom wel wat belachelijk om zijn vrees dat hij Gouvernements-ambtenaren en beambten als abonné zal verliezen.

Er is maar één weg: de Chineesche en Inlandsche bladen moeten hun eigen peil en mentaliteit verbeteren en het publiek zal zelf kunnen oordeelen welk blad voor hem past.

Zelfs als de regeering Balai Poestaka zou willen gebruiken als orgaan ter bestrijding van het communisme, zou de Chineesche en Inlandsche pers er zich niet over behoeven druk te maken, doch rustig op de gewone manier kunnen doorwerken, zoo noodig met wat meer stoom. Schrijver ziet in de „wenschen van de Volkslectuur" meer een „stoot" door de regeering gegeven om de Chineesche en Inlandsche periodieken in Indië te doen verbeteren volgens de eischen des tijds.

Waarom zouden de Chineesche en Inlandsche periodieken niet van mooie illustraties kunnen worden voorzien evenals het blad van Balai Poestaka? Verlies of winst voor die periodieken komt niet voort uit vrijdom van port, verleend aan Balai Poestaka, doch is afhankelijk van de kwaliteit der betrokken bladen. Als men toch protesteeren wil, waarom doet men dan niet tegen het als paddestoelen verrijzen van allerlei particuliere krantenbedrijven en het verlagen van het abonnement?

Batikindustrie.

De hoofdredacteur van *Darmokondo* (B. O., Solo) merkt in het nummer van 6 December '27 op dat de batik-industrie in de Vorstenlanden door den wereldoorlog is achteruitgegaan, zoodat velen werkloos zijn geworden. Gelukkig valt er thans een opleving te bespreuren.

Hij vertelt dan van het op Regeeringsbevel gedaan onderzoek van Ir. Soerahman naar den toestand van de batikkerij en vindt het onlangs verschenen verslag nogal technisch. Ir. Soerahman heeft, naar schrijvers meening, niet allerwege medewerking ondervonden van de zijde der handelaren; integendeel staan deze tamelijk wantrouwend tegenover de goede bedoelingn der Regeering; zij vreezen voor een verhooging der lasten.

Het verslag is zeer nuttig voor de handelaren en daarom heeft schrijver aan de handelaren-vereeniging „Kridardojo" een exemplaar doen toekomen.

Dan wordt verteld dat hij der Regeering verzocht heeft om verbetering van den toestand der batikindustrie, waar zij ook steun verleent aan de Europeesche industrie, zooals de papierfabriek te Padalarang. En de overheid heeft reeds toegezegd in het centrum der industrie een nijverheids-consulent te zullen aanstellen.

Schrijver is van oordeel dat ook de handelaren niet stil moeten zitten om tot verbetering te geraken. Het is de tijd niet meer om elkander te beconcurreeren, zij dienen elkaar de hand te reiken en gezamenlijk naar vooruitgang van hun industrie te streven, want een feit is het toch dat de meeste takken van industrie reeds in vreemde handen zijn. Voor de onafhankelijkheid is naast politieke ook economische opbouw noodig. En in dit streven kan de vereeniging „Kridardojo" veel verrichten.

Azië ontwaakt en opgestaan.

In een artikel in de *Fadjar Asia* (orgaan van de P. S. I.) van 3 December geeft H. O. S. Tjokroaminoto onder bovenstaand hoofd een geschiedkundig overzicht van Azië, eindigend met de ontwaking in dezen laatsten tijd en de pogingen van Rusland en Duitschland om de invloedssfeer dier landen in Azië uit te breiden, waarbij Rusland reeds dadelijk in conflict is gekomen met Engeland. Rusland tracht zijn doel niet te bereiken door uitbreiding van grondbezit, doch door beloften van hulp aan de Aziaten.

Wat Duitschland betreft, meent schrijver, dat dit land, nog onder den pijnlijken indruk verkeerende van de bezetting van Rijnland, zeker wel zal sympathiseeren met de nationalistische beweging in de Aziatische landen. Gelet op de tegenwoordige positie van het Duitsche Rijk, dat sedert den grooten wereldoorlog geen koloniën meer bezit, zullen de Duitschers er niet weer toe komen een imperialistische politiek te voeren, vijandig aan Azië. Zij zullen daarom niet alleen neutraal blijven bij het Engelsch-Russische conflict in China, doch ook trachten nauwere vriendschapsbanden aan te knoopen, waarvan een betere verhouding tusschen Oost en West kan worden verwacht, gebaseerd op rechtvaardigheid, gelijkheid en vrijheid.

Daarna overgaande tot de nationalisten die den Islam als grondslag nemen, duidelijker gezegd: die actie voeren voor de verkrijging der nationale vrijheid niet alleen omdat de menschelijkheid, doch vooral ook omdat het geloof daartoe verplicht en ook de nationalisten, die slechts de nationale onafhankelijkheid voor oogen hebben, zegt hij dat zij allen begrijpen dat het vraagstuk Indonesië—Nederland niet slechts een kwestie tusschen deze landen is, doch dat het alle rassen raakt, in het bizonder die van Azië.

Om die redenen is het, naar schrijver meent, te loven, dat de pas opgerichte Perserikatan Nationaal Indonesia haar deuren geopend heeft voor menschen van ander Aziatisch ras, die er buitengewone leden van kunnen worden. De *Fadjar Asia* heeft op haar vaan eveneens het stempel gedrukt van haar verlangen naar een Aziatische eenheid en de verwerping van het Westersch Imperialisme.

Gelet op de groote beteekenis van het groote aantal Islamieten in Azië, werkt de Partij Sarekat Islam Hindia Timoer met alle kracht aan de totstandkoming van een wereld-Islam-eenheid, welke van niet geringe waarde zal zijn voor het streven naar vrijmaking van Azië.

De schrijver wijst ten besluite in verband met het bovenstaande op het aandeel dat de P. S. I. had in de totstandkoming van het Al-Islam-congres, het Moetamar-Alam-Islam en de Djamiatoel Ançaroel Haramain.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Jan.-Febr. afl. Curaçao en onderhoorige eilanden 1816—1828 (vervolg), door Mr. B. de Gay Fortman (met portretten). — Hoe men in Suriname in den loop der eeuwen den tijd heeft aangegeven, door Fred. Oudschans Dentz. — Economisch Suriname en het loonstelsel, door Th.

A. C. Comvalius. — Aanteekeningen over den landbouw in Suriname, door Ch. Douglas. — Suriname. Sociaal-hygiënische beschouwingen, door Dr. P. H. J. Lampe. — Velerlei hout van Suriname, door Joh. F. Snelleman. — De Corantijn-kwestie (aanvulling), door Dr. H. D. Benjamins. — Bibliographie.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van N.-I.

Afl. 4 van deel 83 der „Bijdragen" opent Dr. H. H. Juynboll met de Nederl. vertaling van zang XIV—XVI van het Oud-Javaansche Ramayana. — De hr. Th. van Erp schrijft, in aansluiting bij hetgeen hij reeds vroeger publiceerde, over de Hindubeelden en fragmenten van tempels die de Ind. Regeering, in een onbewaakt oogenblik, in 1896 geschonken heeft aan Z.M. den Koning van Siam. De schr. deelt o.a. mede dat, dank zij de bemiddeling van Dr. v. Stein Callenfels, de mogelijkheid bestaat dat een gedeelte dezer oudheden, n.l. die welke afkomstig zijn van Tjandi Prambanan, naar de plaats hunner bestemming zullen terugkeeren. Het opstel gaat vergezeld van interessante, op het onderwerp betrekking hebbende foto's. — De hr. J. H. Neumann geeft eene bijdrage over Karo-Bataksche offerplaatsen, dat zijn plaatsen waar de dorpsbewoners veronderstellen dat hunne beschermgeesten huizen. Schr. zegt dat meer dan 30 van dergelijke plaatsen aan een onderzoek werden onderworpen, hetzij door hem persoonlijk, hetzij op grond van betrouwbare berichten. — De hr. J. Mallinckrodt publiceert eene beschouwing over de stamindeeling van de Maanjan-Sioeng-Dajaks der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo. Aan het slot eenige foto's met toelichting, betrekking hebbende op reeds vroeger door den schrijver gepubliceerde opstellen. — Verder bevat deze afl. de Notulen van eenige Bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut en, als los bijvoegsel, een „Literatuuropgave voor het Adatrecht. No. 1: Dec. 1927", welke beoogt aan te sluiten bij den zeer onlangs verschenen tweeden druk der Literatuurlijst voor het Adatrecht van Indonesië.

Inter-Ocean.

De schitterend geïll. Oct.-afl. bevat o.m.: Facts and fancies of rice-cultivation (op Java). — The mystic batik (Jav. vertelling), by Ka Kasihan. — Siam's musical heritage, by A. G. Beaumont. — Dutch ships of yester year, by S. Kalff.

Economisch-Statistische Berichten.

In het Nr. van 18 Jan. wijdt Mr. G. Vissering eene beschouwing aan de Javasche Bank naar aanleiding van haar 100-jarig bestaan. De schr. laat het volle licht vallen op de verdiensten van de presidenten, aan wie het, niettegenstaande veel tegenwerking, te danken is dat de Javasche Bank tegenwoordig eene zoodanige positie inneemt dat zij ook in het buitenland geroemd wordt als een der best krachtigste koloniale banken. Dat Mr. Vissering, die van 1986—1912 het presidentschap vervulde, daartoe persoonlijk veel heeft bijgedragen, laat hij onbesproken. — In hetzelfde Nr. nog het eerste gedeelte eener bijdrage van Prof. Mr. F. J. H. Cowan, getiteld: De nieuwe onzekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" in Indië, gewekt bij de behandeling in den Volksraad van de jongste veranderingen in de „Koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust". Uit hetgeen de schr. thans reeds aanvoert, blijkt overtuigend dat hij een voorstander is van ht behoud, in de naaste toekomst althans, der poenale sanctie, als zijnde dit instituut in het algemeen belang van Indië.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofzakelijke inhoud van No. 24 (10 Dec.). Proeven in zake de mogelijkheid van bespuiting van hooge klapperboomen bij rupsenplagen, door S. Leefmans (met ill.). — Het tapsysteem op de Britsche rubberplantages, door N. J. Burger. — Pisang, gember en hunne verwanten. — De Indische financiën. — De poenale sanctie (en de „gewijzigde opvatting"). — Kosten van levensonderhoud en Indische producten. — Arbeidstoestanden in Deli en Malakka. — De Gouvernements Kina-onderneming in Ned.-Indië, door A. Groothoff. — Hardhandig optreden tegenover Inlandsch personeel. — Een buitenlandsche meening over onze arbeidsvoorwaarden en Poenale Sanctie. — Kolonisatie in Suriname (ontleend aan de N.R.Ct.).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 24 (15 Dec. '27). Het Amerikaansche vliegenvangertje (Dionaea muscipula Ellis), door A. J. van Laren (met ill.). — Indische peulvruchten, door S. Kalff. — Sociale kroniek. — Malaria en de groote cultures, door M. A. J. Kelling. — Balanscamouflage, door L. F. M. v. d. Bend. — Verdubbeling van de productie van Hevea-aanplantingen. — Kunstmeststoffen en insecticiden. — De cultures op Formosa: suiker, rijst, thee en kamfer.

De Indische Mercuur.

No. 3 (18 Jan.). Actieve handelspolitiek. Feiten en uitkomsten, door J. E. Vleeschhouwer; besproken door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart. — Melasse als meststof. — De houtmarkt in Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (Oceanografische expeditie in den Oost-Indischen Archipel. — Welvaart der Inlandsche bevolking. — Tentoonstelling van Oud-Batavia). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Uit den inhoud der Nov.-afl. In memoriam C. F. Buysen, 1e Luit. der Art.-Vliegenier. — De manoeuvres der lichte brigade in Twenthe (12—17 Sept.), door J. C. A. Bannink. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud. — De actie van de vereeniging „Onze Vloot". — Het risico van den vliegenier, door H. L. Roelfsema. — Een capitulantenstelsel? — Atjehreis, door P. W. F. Kaniess (vervolg).

Locale Belangen.

De afl. van 16 Dec. opent met een art. van den hr. G. de Raad, getiteld Burgemeestersbenoemingen, als critiek op een stuk in Koloniale Studiën van den hr. van Huls, waarin deze een lans breekt voor de benoeming van B.B.-ambtenaren tot burgemeester niet alleen, doch ook de wenschelijkheid betoogt van den overgang van B.B.-ambtenaren naar het burgemeestercorps zoo gemakkelijk en aanlokkelijk mogelijk te maken. De hr. de R. toont met voorbeelden aan dat B.B.-ambtenaren nu juist niet de meest geschiktste personen zijn voor bedoeld ambt; de decentralisatie wortelt in het particulier initiatief en maakt men van de burgemeesterswoning een tehuis voor daklooze B.B.-ers, dan tast men de decentralisatie in haar wortel aan. „Het burgemeesterscorps blijve op een behoorlijke wijze gelardeerd met particulieren en het zou ook heusch geen onbegrijpelijk iets zijn, als men eens een enkele hervorragende gemeenteambtenaar tot burgemeester benoemde". — Verder bevat deze afl. o.m. Leeningen voor duurzaamheidswerken, door J. Mol. — Financieeringen van een grondbedrijf, door D. van der Zee. — Uit den volksraad, door G. A. v. B.

De vlucht van Luitenant Koppen.

In het „Vliegveld" van Dec. beschrijft luit. G. A. Koppen de voorbereiding en uitvoering van zijn vlucht naar Indië. Voor dezen tocht, die als recordvlucht was opgezet, moest bijzonder gelet worden op meteorologische gegevens van de route. In de eerste plaats wat betreft den regenval, vooral met het oog op de bruikbaarheid der terreinen, die in het Oosten in een ommezien in moerassen worden omgetooverd. Let men echter minder op den te besteden tijd, dan kan in elk jaargetijde gevlogen worden. Ook moet rekening gehouden worden met kans op zandstormen, het lengen der dagen, enz. Vandaar dat aanvankelijk April was gekozen. Uitstel (tot Oct.) is veroorzaakt niet door gebrek aan fondsen, maar door moeilijkheden met de verrekening. *(Vaderl.)*.

Missie- en Zendingsperiodieken.

St. Melania-werk. Jan. '28. Uit het Javaansche volksleven. I. Doodenvereering bij den Javaan, door C. Poerba Aksara. — Het „Kardinah-ziekenhuis (te Tegal).

Berichten uit de Heidenwereld. Jan.-Febr. '28. Wat Babu Sriman Singh mij vertelde, door zendeling P. M. Legêne te Alkmaar (Suriname). — De Evangelische Broedergemeente in Suriname en de Nederlandsche taal, door Frd. Oudschans Dentz (overgenomen uit het Koloniaal Weekblad).

Berichten der Rheinischen Missions Gesellschaft 1928, Nr. 1 Auf Missionspfaden in den Pakpaklanden von Dairi in Sumatra.

* * *

Electrofilter-installatie voor een tinertssmeltoven op Bangka, door ir. A. Guyot van der Ham. — Inleiding tot de vertooning der Billitonfilm voor het Kon. Instituut van Ingenieurs. (De Ingenieur, 14 Jan. '28).

Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Nederl.-Indië in 1926, door S. Leefmans. (Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten. No. 73).

Opening van de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia op 16 Augustus 1927 (verschillende redevoeringen). Met portretten. Weltevreden, G. Kolff en Co.).

De beteekenis van het bijzonder onderwijs in Ned.-Indië. Voordracht (met gedachtenwisseling), door P. Bergmeijer (Indisch Genootschap. Vergadering van 16 Dec. 1927).

Het persvraagstuk in Indonesië, door M. Tabrani (wordt vervolgd). („De Opbouw". Democratisch Tijdschrift voor Nederland en Indië. 15 Jan. '28).

Van Java's bergen: de Ardjoeno, door C. N. A. de Voogd. („Ons eigen Tijdschr." Nov. '27).

Nico Gerharz (Kapelmeester v. d. stafmuziek te Batavia, later dirigent v. d. Haarlemsche Orkest-Vereeniging). Karakterschets, door H. G. Cannegieter. Met afb. (Morks' Magazijn. Nov. '27).

Multatuli. — „Lebak" (B. de Conferentie en het verraad), door J. Saks [= P. Wiedijk]. (Groot-Nederland. Nov. '27).

Het honderdjarig bestaan van de Javasche Bank, door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart (eerste gedeelte). (De Economist, Jan. '28).

Naar het bruine front, door Indonesia. — Dipa Negara en zijn beteekenis, door Dr. E. F. E. Douwes Dekker. — De Regeering op het doode punt, door Soerjohoedojo (Soeloeh Indonesia Moeda. December '27).

De Oosterkerk, tweede kerk der Protestantsche Gemeente te Bandoeng. Ingewijd 11 Sept. 1927 (door Ds. N. Klaassen). Bandoeng, 1927.

Verslag eener spoorwegverkenning in Midden-Sumatra 1920, door Ir. W. J. M. Nivel. Met kaarten en illustraties. (Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen. Mededeelingen. Opname No. 19). Weltevreden, 1927, 2 dln. in één band.

Eenige opmerkingen over de fiscale positie van de op Ned.-Indië varende, elders gedomicilieerde, scheepvaartmaatschappijen, naar aanleiding van de brochure: „De fiscale positie van de in Ned.-Indië werkende, elders gedomicilieerde, ondernemingen, door A. E. C. van Saarloos, door A. C. Burgersdijk. Weltevreden, 1927.

Gedenkboek van de Carpentier Alting Stichting 1902-1927. Geïllustreerd. Welevreden, 1927.

BOEKAANKONDIGING.

Van de hand van den heer J. J. L. Duyvendak is bij de Erven F. Bohn, Uitgers te Haarlem, verschenen: „China tegen de Westerkim". Dit typografisch zeer verzorgd boekwerk telt een 300 bladzijden en is verlucht met fraaie, duidelijke photo's.

De belangwekkende en rijke inhoud behoeft geen bizondere vermelding, gelet op den naam van den schrijver en het onderwerp door hem behandeld. Het werk bevat een voorbericht en een 6-tal hoofdstukken, van welke, door hunne actueele beteekenis, vooral het VIe hoofdstuk, onderverdeeld in: De breuk van China's eenheid. — Het nieuwe Sentiment. — De roode lijmstok en Nationalisme en actie, de algemeene aandacht trekken zal.

Aan het boek is een register toegevoegd.

Suriname.

In ons nummer van 8 December gaven wij een overzicht van een artikel in „De West-Indische Gids", dat tot titel had: *„Hoe staat 't thans met de Corantijn-kwestie?"*

In het nummer van Jan./Febr. van dit tijdschrift vinden wij nu van dit artikel een „aanvulling", die wij hier laten volgen:

„Het Decembernummer van „De West-Indische Gids" — waarin het artikel *„Hoe staat 't thans met de Corantijnkwestie?"* — was reeds verschenen toen mij bleek dat in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer d.d. 21 October, nopens de begrooting van Buitenlandsche Zaken voor 1928 de volgende vraag voorkwam:

„§ 16. *Grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana.* Gaarne zouden sommige leden vernemen, of de grensquaestie tusschen Suriname en Britsch-Guyana thans als afgedaan moet worden beschouwd in dien zin, dat het betwiste gebied als Engelsch territoir wordt behandeld. Zoo dit niet het geval is, wat wordt dan gedaan om tot oplossing van deze quaestie te geraken?"

In zijne Memorie van Antwoord, gedagteekend 14 November, gaf de Minister het volgende bescheid:

„§ 16. *Grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana.* De ondergeteekende is sedert eenigen tijd over de vraag of het aanbeveling verdient stappen te doen om tot eene nadere grensregeling tusschen Suriname en Britsch-Guyana te geraken in overleg getreden met zijnen ambtgenoot van Koloniën."

Dit is een hoogst verblijdend bericht. Jhr. Beelaerts van Blokland heeft dus gelukkig gebroken met de houding van zijn voorgangers en erkent dat er nog geen grensregeling is. Men mag verwachten dat er nu eindelijk, zoowel op zijn departement als op het departement van Koloniën, een ernstiger studie van de zaak zal worden gemaakt dan tot dusverre, te beginnen met de brieven waarvan de publicatie aan de redactie van dit tijdschrift is geweigerd en de nota's uit Suriname.

Ik zou daarbij den raad geven de verwarringstichtende mededeelingen van vorige Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Koloniën ter zijde te leggen en aandacht te wijden aan de redevoeringen van de leden der Staten-Generaal over deze kwestie en aan de artikelen daarover in dit tijdschrift, waarvan steeds overdrukken zijn gezonden aan beide departementen.

Men houde daarbij in het oog dat een grensregeling niet kan worden getroffen zonder medewerking der Staten-Generaal.

Maar nu ik het antwoord van Minister Beelaerts van Blokland heb gelezen vraag ik mij af, welk staatsbelang er door zou zijn geschaad, wanneer hetzelfde aan onze redactie ware medegedeeld. Dan zou het bovengenoemde artikel in de pen zijn gebleven.

Nu ik eenmaal deze aanvulling geef wil ik tevens mededeelen dat de Tweede Kamer in het 7 December vastgestelde Voorloopig Verslag nopens de Surinaamsche begrooting voor 1928 gevraagd heeft

„of de resultaten van de jongste onderzoekingen in zake den bovenloop van de Corantijn-rivier de Regeering niet aanleiding geven tot het doen van stappen, ten einde tot een nadere grensregeling tusschen Suriname en Britsch-Guyana te geraken".

* * *

De „N. R. Ct." van 17 Januari, Av.bl. A, schrijft:

„In het Koloniaal Weekblad heeft de heer F. A. Umbgrove onlangs zijne ervaring medegedeeld — wij hebben er melding van gemaakt — met eene aanbieding voor een exportbedrijf in Suriname, waarbij hij moest melden, dat men in Amsterdamsche bankierskringen het vertrouwen van het publiek in Surinaamsche cultuurzaken vrijwel nihil acht. Dit klinkt niet bemoedigend en daarom is het verblijdend — temeer nu er dezer dagen (door de studiecommissie onder leiding van dr. H. Krause) eene Duitsche concessie in Suriname is aangevraagd — melding te kunnen maken van een plan voor de oprichting van een vruchtencultuurbedrijf met conserven- en siropenfabriek, waarvoor van Nederlandsche zijde steun wordt gevraagd. Een bewijs dus, dat ondernemers in Suriname zich niet laten afschrikken.

De te Rotterdam gevestigde N.V. West-Indische Vruchtenproducten- en Vruchtenconservenhandel „Surinaam" heeft namelijk plannen uitgewerkt voor de oprichting van een bedrijf als hierboven genoemd.

De eigen aanplantingen moeten de beschikking geven over voldoende fruit van standaardsoorten en prima qualiteit, om, onafhankelijk van opkoop van ander fruit, eene ruime verscheping van versche vruchten mogelijk te maken; de conserven- en siropenfabriek zal in staat stellen een tijdelijken overvloed van vruchten voor versche verscheping, als ook alle opkoopfruit, tot conserven en siropen te verwerken.

Voor de kolonie beteekent een conserven- en siropenfabriek afzetmogelijkheid voor vruchten, zoowel van den kleinen als van den grooten landbouw; dus bevordering van de cultuurpolitiek van het gouvernement, dat in de laatste jaren veel fruitkweekmateriaal uitreikte. De bestaanszekerheid van den grooten landbouw zal door een goed tweede gewas aanmerkelijk versterkt worden. Door de bijplaatsing van eenige machines voor de bereiding van olie uit grondnoten, krijgt de kleine landbouw eene vaste afzetmogelijkheid voor grondnoten, die zeer gemakkelijk en voordeelig te verbouwen zijn, terwijl het groen der planten en de na uitpersing overblijvende grondnotenkoek uitstekend veevoeder zijn, waaraan Suriname zeker behoefte heeft. Tenslotte zal de fabriek eene belangrijke uitbreiding geven aan de nog zoo schaarsche industrieele ondernemingen in de kolonie."

* * *

Uit Oost-Indië wordt ons een ingezonden stuk in het „Algemeen Indisch Dagblad" toegezonden, met verzoek het in „Het Koloniaal Weekblad" over te nemen. Daar het een aangelegenheid betreft, die zeker de aandacht van de regeering verdient, laten wij het stuk hier volgen:

„Ons Indisch leger bestaat uit militairen van verschillenden landaard. Zij hebben allen dezelfde plichten en zouden billijkheidshalve ook dezelfde rechten doen gelden. Dat dit echter niet het geval is, bewijst ons het volgende:

Militairen, die in Nederland geteekend hebben, krijgen verlof naar Nederland; zij die in Indië teekenden, slechts verlof in het binnenland. Daar als regel iemand zijn ouders en familie heeft daar, waar hij in dienst treedt, kunnen deze militairen dus hun verlof doorbrengen bij hun familie-leden, en tevens in het land, waar zij grootgebracht zijn. Beschouwen wij nu de militairen, uit West-Indië afkomstig (Suriname, Curaçao). Aan hen wordt, niettegenstaande zij in West-Indië geteekend hebben, slechts verlof naar Holland verleend. Dat zij — en vooral gehuwden met een echtgenoote uit West-Indië en eenige kinderen — niets aan een dergelijk verlof hebben, is begrijpelijk.

Nu is men sedert 1921 bezig met verzoeken om verandering in dezen uitzonderingstoestand te verkrijgen, opdat ook de West-Indische militair met verlof naar zijn geboorteland kan gaan. Al die verzoeken hebben echter niet mogen baten, want noch de requesten, noch de audiënties mochten succes afwerpen. En menigeen van hen, die nog eens gedacht hadden, met verlof naar hun geboortegrond te kunnen gaan, slaapt hier nu onder de klapperboomen, zonder ooit zijn vaderland terug te hebben gezien. De rest wacht, wacht en hoopt.... op rechtvaardigheid.

Spreken is zilver, zwijgen is goud."

* * *

In de „N. R. Ct." van 16 Januari, Av.bl. A, schrijft de heer S. da Silva, oud-Districtscommissaris in Suriname, thans burgemeester van Zwartewaal, over „de bestuurswisseling op „het Plein", te Paramaribo. Wij knippen uit het artikel het volgende:

„En het is wel eigenaardig, als het niet zoo treurig was, dat zoo goed als geen gouverneur in Suriname heeft kunnen regeeren, zonder in botsing te komen met één of meer leden der Kol. Staten of andere publieke personen.

Ik zal niet teruggaan tot den tijd van gouv. Lohman, waarvan de stormachtige maanden nog versch in het geheugen liggen en de algemeene verbittering in bijna alle lagen der Surinaamsche maatschappij.

Zij, die de koloniale politiek in Suriname hebben gevolgd of er aan mee hebben gedaan, zullen ook wel weten, dat van de laatste gouverneurs nóch gouv. Tonckens, nóch de gouverneurs Fock, v. Asbeck of Staal met de algeheele sympathie der Surinamers zijn heengegaan. Toch weet schrijver dezes, en door zijn verschillende ambtsbetrekkingen in Suriname en door zijn bijna 15-jarig adjudantschap van vier gouverneurs, dat allen, zonder onderscheid hard gewerkt hebben in de kolonie en liefde hebben gehad voor het land. Tot op heden is oud-gouv. Staal rusteloos bezig aan het propagandawerk voor Suriname."

* * *

Het bestuur van het zendingsgenootschap der Evang. Broedergemeente te Zeist heeft de leiding en verantwoordelijkheid van den Zendingsarbeid in Suriname overgenomen van het genootschap te Herrnhut, dat den zwaren last niet langer kan torsen. In afwachting van een bestuursreorganisatie is de leiding voorloopig overgenomen door het Dagel. Bestuur, gevormd uit de brs. Th. Müller, H. Bielke en H. Fortgens, in samenwerking met director Steinberg, die zich in Zeist zal vestigen, waar aan het Broederplein reeds een kantoor voor het nieuwe Zendingsgenootschap werd ingericht.

Den 30sten Januari a.s. zal in het Zusterhuis te Zeist een vergadering worden gehouden, waar zal worden gesproken over: De overwegingen, die tot het besluit hebben geleid. Voorstellen omtrent het nieuw te organiseeren Genootschap. Middelen en wegen om Nederland meer dan tot nu toe te doen meeleven met den zendingsarbeid in de West.

Over nadere bijzonderheden zie men de „Berichten uit de Heidenwereld", Jan./Febr. 1928.

* * *

Zooals bij de publicatie van de portverlaging in het binnenlandsch verkeer werd medegedeeld, wachtte invoering van de tariefswijzigingen in het buitenlandsch verkeer en met de overzeesche gewesten op de instemming van de Nederlandsch-Indische administratie.

In afwachting van deze overeenstemming zal voor het buitenland, Suriname en Curaçao de tariefsverlaging, zooals deze door den Minister van Waterstaat op 9 Januari j.l. aan den voorzitter der Tweede Kamer is bekend gemaakt, eveneens op 1 Februari a.s. worden doorgevoerd.

Curaçao.

De haven van Aruba.

Het volgende artikel ontleenen wij aan de *Amigoe di Curaçao:*

Aruba bevindt zich in een tijdvak van ontwikkeling, die zoo plotseling gekomen is en met zulke reuzensprongen gaat, dat er van het Bestuur bijna salto's mortales verwacht worden om deze ontwikkeling te kunnen bijhouden.

Haast meer nog dan hier, — ofschoon 't bijna niet mogelijk is — is op Aruba de bestaande politie-macht allszins onvoldoende om paal en perk te stellen aan de bijna dagelijks plaats grijpende wanordelijkheden aldaar, en de openbare veiligheid der burgers te verzekeren. Maar daar zullen wij het nu niet over hebben.

Een ander punt van groot en urgent belang, vooral met het oog op de zoo snel voortschrijdende economische ontwikkeling is de toestand van Aruba's haven, de Paardenbaai.

Deze is ten eenen male ongeschikt voor het huidig scheepvaart-verkeer. Zoowel het plaatselijk bestuur als het bestuur van Curaçao heeft dit begrepen. Reeds op de begrooting voor het dienstjaar 1927 werd als eerste termijn voor den bouw van een nieuwen steiger in de Paardenbaai de som van *f* 50.000 aangevraagd. Deze werd door den Raad echter van de begrooting afgevoerd, daar de Raad eerst meerdere inlichtingen daaromtrent verlangde.

De Raad verlangde te vernemen, waar die nieuwe steiger komen moest, welke verbeteringen er noodig zijn en hoeveel die zullen kosten. De Raad wenschte de komst van den nieuwen Dir. v. O. W. af te wachten, om het plan nader te bestudeeren en daarna, in bijzonderheden uitgewerkt, den Raad ter goedkeuring aan te bieden. Van deskundige zijde mochten wij toen vernemen, dat de door het bestuur uitgekozen plaats voor den bouw van dezen nieuwen steiger absoluut ongeschikt was, zoodat het bijna onmogelijk zou zijn voor de schepen om er aan te leggen.

Naderhand is dit oordeel, van deskundige zijde, maar al te waar gebleken, zoodat ook onze Dir. van O.W. dat plan heeft laten varen, en naar wij reeds geruimen tijd geleden mochten vermelden, een nieuw plan ontworpen heeft.

Voor 1928 heeft het Bestuur opnieuw de som *f* 30.000 aangevraagd, welke post om bovengemelde reden hetzelfde lot deelde als zijn voorganger. Bij Nota van Wijziging is hij van de begrooting afgevoerd.

Nu echter door de vestiging van de „Arend" op Aruba, en de waarschijnlijke vestiging van nog een derde maatschappij, vereenigd met de „Lago" de urgentie van de geprojecteerde havenwerken met den dag grooter wordt, en naar het schijnt op het Departement van O. W. de plannen omtrent de verbetering van de Paardenbaai op Aruba, reeds tamelijk vasten vorm hebben aangenomen, zouden wij niet weten, waarom er langer met de uitvoering ervan moet gedraald worden. Bij suppletoire begrooting waren credieten aan te vragen, met overlegging van de gedetailleerde plannen; en wij zijn er zeker van, dat deze er bij den Koloniale Raad met vlag en wimpel zouden doorkomen.

Nu de baggerwerken van de „Lago" in de St. Nicolaasbaai haar voltooiing naderen, — de haven is reeds voor de grootere schepen opengesteld, — zouden wij willen vragen, of het misschien niet mogelijk ware, de havenwerken op Aruba te laten uitvoeren door de maatschappij, — als wij ons niet vergissen, is het de Salmons Dredging Co., — die de baggerwerken in de St. Nicolaasbaai heeft uitgevoerd; of de baggermachine van genoemde maatschappij in huur te zien te krijgen.

Naar wij vernemen, zouden er vele vooraanstaande kooplieden en eigenaars van schepen niets liever wenschen; en zijn zij zelfs bereid tot geldelijke offers, om het werk maar zoo spoedig mogelijk ten uitvoer gebracht te zien. Velen hebben verklaard genegen te zijn een speciale heffing te betalen op alle ingevoerde goederen, totdat de onkosten van de uit te voeren werken geheel betaald zijn.

Voorzeker een zaak, waard dat zij door het Bestuur eens in ernstige overweging worde genomen.

Regen.

Het regende den laatsten tijd aardig op Curaçao. En in Bonaire kreeg men last van het water, zoodat het *Algemeen Handelsblad* boven het onderstaande, eenigszins gewijzigd aan de *Amigoe* van 3 Dec. l.l. ontleende bericht schrijft „Watersnood op Bonaire". Het bericht luidt:

„Gedurende de maanden October en November woei er op Bonaire zeer dikwijls een Z.W. of geheel W. wind. Velen voorspelden reeds toen groote regenbuien. En ze hadden gelijk, want alle wolken schijnen nu door de passaat teruggedreven, zoodat het 22 Nov. den geheelen dag stortregende; 126 m.m. wees de regenmeter van het fort. Er was geen doorkomen meer aan.

Aan den Brionweg werd een brug weggespoeld, de weg naar Den Tera was één breede rivier, die blaterend en schuimend over alle bruggen heensloeg en de geheele Sabana tot één zee maakte. Zelfs de nog onlangs opgehoogde Dam werd overspoeld. Een chauffeur — die naast zich een steenen kruikje had liggen — waagde het de breede rooi van Mentor over te steken, maar midden in de rooi gekomen, werd de auto meegesleurd, totdat hij gelukkig tegen een rotsblok bleef steken. De metgezel van den chauffeur sprong toen uit de auto, maar ging kopje onder en zou naar de zee gesleurd zijn, had hij zich niet vastgegrepen aan een rots. Vele huizen hebben drie voet water gekregen, kippen en varkens zijn bij heele getallen verdronken. 't Hospitaal lag rondom in een zee van water. Op drie plaatsen moest men de wegen stukhakken, om het water sneller te laten wegstroomen; gelukkig dat men dit gedaan heeft, want er zouden anders zelfs huizen weggespoeld zijn. De menschen waren bang dat het weer zoo zou worden als in 1906, toen de menschen met bootjes naar de kerk moesten varen. Vele landerijen, waar de maïs en de patia's reeds prachtig stonden en een mooien oogst voorspelden, zijn geruïneerd. Den volgenden dag was 't water reeds veel gezakt, maar donkere wolken jaagden nog over het eiland, zoodat de overstrooming weer terug dreigde te komen."

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het eeuwfeest van het „Algemeen Handelsblad".

II.

Het *Bijvoegsel tot het Algemeen Handelsblad* van 16 April 1828 bevat een hooggestemd artikel op de West-Indische Maatschappij en Amsterdam. De

vrijlating van het IJ, de vestiging van het Entrepôt en de oprichting der W.-I. Maatschappij worden genoemd „de driedubbelde weldaad", die Amsterdam zich hoopt waardig te toonen. Aangehaald wordt, dat art. 56 van de statuten der Mij. als haar hoofddoel uitdrukt, „om voor den Nederlandschen handel in het *algemeen*, en in het *bijzonder* voor dien van *Amsterdam*, nuttige betrekkingen met *Zuid-Amerika, Mexico* en de *Westindische Eilanden* aan te knoopen en te onderhouden. Zij zal ten dien einde zoodanige ondernemingen met, en in, die landen kunnen daarstellen, als ter bereiking van dit doel en haar belang geraden geoordeeld zullen worden" ...

„Zuid-Amerika is berekend om aan den Hollandschen handel te vergoeden wat Noord-Amerika door een zamenloop van omstandigheden, aan denzelven heeft doen verliezen" ... „Buitenlandsche schrijvers hebben mede voor eenige jaren het gewigt aangewezen, hetwelk er voor Nederland en inzonderheid voor Holland gelegen was, in het aanknoopen van Handels-verbintenissen met Zuid-Amerika. De Hollandsche volkplantingen in Amerika en inzonderheid *Curaçao*, zijn bijna onmerkbare stippen in de Koloniale wereld, maar met betrekking tot de Handels-aangelegenheden van Zuid-Amerika, zijn dezelve en is vooral Curaçao voor Nederland onwaardeerbaar."

Het stuk eindigt met een betoog, dat een jaarlijksche vaste bezoldiging van *f* 8000 voor den directeur der W. I. Mij. niet te hoog is.

Uit den Verren Vreemde.

De Fransch-Amerikaansche overeenkomst.

Er is heel veel over en om te doen geweest, de zaak is nog niet uit, en dreigt in een mislukking te verloopen. Frankrijk en Amerika hebben sedert 1908 een verdrag voor arbitrage gesloten, waarvan de term 27 Februari van dit jaar verloopt. Nu gesproken moest worden over het al dan niet verlengen van dit verdrag en de wijze waarop c.q., schoof de Fransche minister van buitenlandsche zaken Briand de, ook eerder al even te berde gebrachte, gedachte naar voren, om bij de vernieuwing een verdrag van voortdurende vriendschap te sluiten dat de oorlog buiten de wet zou stellen. Kellogg, de Amerikaansche minister van buitenlandsche zaken, ging met een enthousiaste beantwoording op Briand's voorstel in, maar.... voegde hier zooveel aan toe, dat de Fransche geestdrift er door bekoeld werd. Washington vond 't Parijsche voorstel maar half mooi indien 't alleen de twee volken betrof, de andere groote mogendheden moesten er ook in betrokken worden, om tot een gemeenschappelijke uitschakeling te komen van den oorlog als middel van politiek.

Dit was Frankrijk echter niet naar den zin. Had het een demonstratie van extra-goede verstandhouding met de groote Amerikaansche republiek bedoeld, dan zou hieraan niet voldaan worden door een alle-landen-overeenkomst. Frankrijk blijft steeds den grooten schuldenlast t.o.z. van de Ver. Staten indachtig, indien in het voorgestelde verdrag weer een mogelijkheid gezocht werd om Washington ten deze milder te stemmen, dan leek dit ook verkeken door Kellogg's bescheid. Als lid van den Volkenbond stond Frankrijk ook al anders tegenover het zoo uitgebreide plan; een partieel verdrag kan in de lijn van Locarno liggen, maar een algemeen verdrag zou alleen 't werk van den Volkenbond zelf mogen zijn. Amerika wil, zooals men weet, niet in den V. B. komen, dat moet 't zelf weten, maar 't mag een invloedrijk volkenbondslid niet uitnoodigen om, *met voorbijgaan van dien V. B.*, de andere V.B. leden uit te noodigen tot een daad, die des Volkenbonds behoort te zijn. Mede drong de opmerking zich op: indien, alles ten spijt, Frankrijk toch eens door wie ook, mocht worden aangevallen, dan zal 't zich toch hebben te verdedigen, ook kan 't voorkomen dat de V. B. den aanvaller op eenig ander land tot oorlogsmisdadiger verklaart, waardoor de staten-leden van den V. B. aan den oorlog tegen dien misdadiger moeten deelnemen. 't Was dus niet wel in te zien hoe Frankrijk zich eerlijk zou kunnen verbinden den oorlog voor alle gevallen uit zijn politiek te bannen, of zich met een voorstel om ditzelfde te doen tot zijn medeleden van den V. B. zou kunnen wenden, zoolang er nog ergens ter wereld eens kans op oorlog blijft bestaan. Ja, 't moge eigenaardig klinken, het Amerikaansche ontwerp-verdrag zelf bevatte aanwijzingen dat Washington den oorlog insloot, terwijl het voorstelde dezen uit te bannen. Kellogg zonderde namelijk van de verplichte arbitrage, als vervanging van het oorlogsmiddel, *drie gevallen uit:* a. Kwesties van binnenlandsche politiek; b. internationale verwikkelingen waarbij een derde mogendheid betrokken is: c, zaken, waarbij de Monroeleer in het geding komt.

Dekte dit punt *b.* de bedoeling van den Volkenbondsplicht van Frankrijk en de andere mogendheden? Konden de Ver. Staten de punten *a.* en *c.* zoover uitbreiden, dat zij in het werelddeel Amerika vrijheid van oorlogvoering zullen behouden, zelfs tegen Europeesche mogendheden, door 't aanroepen van de z.g.n. Monroeleer? De geschiedenis van den jongsten tijd is er om de wereld voor te houden, dat dergelijke vragen niet als van louter theoretische beteekenis zijn te beschouwen.

Op eens was de lust
Tot vrijen gebluscht.

Maar als Briand deze aanhaling uit Piet Paaltjes ten antwoord gegeven had, zou hij alles in eens bedorven hebben. De gedane zet bleek mislukt, maar de goede verstandhouding met Amerika moest toch gered worden. Hij begon nu met de twee verdragen los van elkander te maken: het oude kon in Februari hernieuwd worden, over het algemeene zou voortgezet overleg gevoerd worden.

Voorts verzocht hij nadere inlichting aan Kellogg over de strekking van hetgeen voorbehouden was en opperde hij het inzicht, dat de internationale overeenkomst alleen betrekkking zou hebben op *aanvallende* oorlogen, zoodat de verdedigingsoorlog tot de middelen van gewettigde staatkunde zou blijven behooren.

Goed beschouwd, leek 't of Washington geen andere bedoeling in zijn voorstellen tot uiting brengt, dan die welke de September Assemblée van den V. B. in een resolutie heeft uitgedrukt. Maar waarom treden de Ver. Staten dan niet toe tot dien V. B.?

Die V. B. is er op bedacht geweest door dwangmiddelen kracht bij te zetten aan een uitspraak van een scheidsgerecht. 't Is waar over 't afdoende van die middelen van dwingende macht wordt getwijfeld, maar de Amerikaansche voorstellen geven in dit opzicht niets.

Een der redenen van het afzijdig blijven van Noord-Amerika is, dat het de eindbeslissing over zijn houding in eenig geschil per sé aan den Senaat wil voorbehouden. Indien de Senaat zich niet wenscht te voegen naar een uitspraak van een arbiter of van het Internationaal gerechtshof, wat dan? Dwangsancties of oorlog?

Moeilijkheden. Maar deze werden ook gehoord tegen het Fransche voorstel om de algemeene overeenkomst te beperken tot den *aanvallenden* oorlog, voor den verdedigenden oorlog zou elk land op eigen middelen bedacht mogen blijven. Dit bracht de bekende bezwaren in 't geding over de onmogelijkheid om aanvallenden- en verdedigenden oorlog duidelijk te onderscheiden. Is een grens-incident begin van een aanval, waarop de buurman den verdedigenden oorlog mag beginnen? Volgens menig strateeg is de *aanval* de beste *verdedigings*tactiek. Enz. enz.

Genoeg om te doen uitkomen hoe men hier weer voor een geval staat van een aantrekkelijke leuze, die in haar uitwerking op vele groote bezwaren stuit. De oorlog uitbannen, de oorlog eenvoudig als politiek middel afschaffen; simple comme bonjour; mar Kellogg en Briand zijn, met hun beste helpers, nu al een maand bezig aan 't ontwarren van die „eenvoudige kwestie".

't Is niet onmogelijk, dat men beiderzijds wat getalmd heeft in verband met de pan-Amerikaansche bijeenkomst, die momenteel te Havana gehouden wordt. Coolidge en Kellogg zijn daar heen gegaan. Er bestond eenige spanning betreffende de ontvangst, die hun daar zou worden bereid door de overige Amerikaansche staten, speciaal in verband met het optreden van de Vereenigde Staten in Nicaragua. Coolidge en Kellogg zijn er, *en grands seigneurs*, slechts enkele dagen gebleven, hebben het standpunt van Noord-Amerika uiteengezet, zijn weer vertrokken zonder dat 't tegenover hen tot een uitbarsting gekomen is. Zij voelden zich nu beter in de stemming over vredespolitiek met Frankrijk te praten (over Havana en Nicaragua zullen wij 't hier de volgende week hebben), maar waren hierom en hierdoor toch niet meer toeschietelijk geworden ten opzichte van de Europeesche mogendheid.

De wisseling van nota's en de besprekingen van de gezanten met de regeeringen wederzijds bleef voortgaan, zonder hard op te schieten.

Geheel uit is de zaak niet en zoolang er onderhandeld wordt mag men op een wending ten gunste hopen, maar een aanwijzing voor een bevredigend einde is er feitelijk niet meer.

Het weder-antwoord van Briand, zooals dit ten slotte gegeven is, teekent nog eens duidelijk dat eigenlijk niets is bereikt. Frankrijk en Amerika hadden voor gewone geschillen een arbitrage-verdrag, dit kan hernieuwd worden. Kans op oorlog tusschen de twee landen bestond en bestaat practisch niet, hierom behoefde geen nieuw tractaat gesloten te worden. In 't voorgestelde tractaat werd een demonstratie van speciaal warme vriendschap gezocht, hiertoe heeft Washington niet willen medewerken. Het buiten de wet stellen van den oorlog wilde van Frankrijk een moreel effect van groote beteekenis doen uitgaan. Washington heeft dit succes niet aan Frankrijk gegund. Hetgeen de Ver. Staten als wensch hiervoor in de plaats stelden, heeft bewezen dat zij nog altijd ongenegen zijn om zich bij den Volkenbond aan te sluiten, maar tevens is hierbij iets anders gebleken. De Ver. Staten verklaren gaarne, dat zij zich niet in de Europeesche politiek willen verwarren, maar zij willen, dit is nu weer duidelijk geworden, zich toch wel met de politiek der groote Europeesche mogendheden bemoeien, terwijl zij tegelijkertijd aan Europa voorhouden dat het zich niet met Amerika mag inlaten. Misschien krijgt men, instede van een verdrag, een veelzijdige *verklaring* tegen den oorlog, zooals ook de V. B. er reeds eenige gegeven heeft. Een druppel instede van een emmer.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Contributie 1928.

De leden worden nogmaals er aan herinnerd, voorzoover zij de contributie over 1928 nog niet hebben voldaan, dat daartoe tot Februari a.s. gelegenheid bestaat door storting of overschrijving op de postrekening van den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging „Oost en West", AFDEELING 's-GRAVENHAGE, onder No. 135120.

Na genoemden datum wordt per postkwitantie over de contributie 1928 beschikt, verhoogd met 15 cent incasso-kosten.

Voordracht door den Heer Johan Koning over:
„Precieuze en Curieuze Vertellingen uit het Zedenleven der Inheemsche Rassen."

Op 20 dezer hield de heer Johan Koning voor de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" een voordracht met lichtbeelden over bovengenoemd onderwerp. De groote zaal van „De Twee Steden" was geheel bezet.

De voorzitter, de heer F. van Peski, sprak een welkomstwoord tot de leden en constateerde met genoegen het feit, dat de Afdeeling het laatste jaar zeer in bloei is toegenomen, hetgeen de toename van het ledental aanwijst en waaruit de meerdere belangstelling voor de Vereeniging blijkt, hetgeen de leden wel zullen hebben kunnen afleiden uit de vele voorstellingen, welke dit seizoen reeds hebben plaats gehad. Daarna leidde de voorzitter den spreker in.

De heer Koning begon te zeggen, dat de groote belangstelling, welke de laatste jaren voor Indië te constateeren valt, zich in hoofdzaak concentreert op politiek gebied en ofschoon het verschijnsel dezer verhoogde belangstelling natuurlijk reden tot verheugenis geeft, valt het aan den anderen kant toch te betreuren, dat de belangstelling voor het koloniale leven zich nog zoo weinig buiten de politieke sfeer beweegt. Er zijn menschen, die jarenlang in Indië vertoefden en die van de zeden en gewoonten, van het zieleleven der inheemsche rassen, even weinig afweten als de Hollander, die nooit een voet op Indischen bodem heeft gezet. Spreker uitte bij zijn inleiding zijn leedwezen, dat jongelui die naar Indië gaan, zoo weinig van het innerlijk leven van den Javaan afweten en gewoonlijk volstaan met de kennis van een enkel woordje Maleisch, dat meestal spelenderwijs aan boord geleerd wordt. Daardoor blijft den Hollander een gebied onontsloten, waarvan de kennis hem voor zijn taak in Indië veel zou hebben verlicht.

Van verlovingsfeesten, huwelijksgebruiken en begrafenisplechtigheden, om slechts enkele der groote evenementen in het leven te noemen, weet men in den regel niets of weinig af. Ten aanzien van de begrafenisplechtigheden is wellicht een uitzondering te maken; de lijkverbranding op Bali b.v. heeft, lang niet altijd op geheel zuivere gronden, wèl de belangstelling der massa.

De huwelijks- en verlovingsfeesten, alsmede de begrafenisplechtigheden leveren een schat van gegevens en verschillen in de verschillende deelen van den Archipel. In Zuid-Sumatra werkt b.v. de bruidschat zeer remmend op het sluiten van huwelijken.

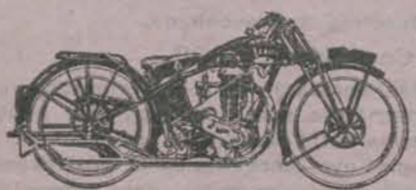
Over het algemeen kan men zeggen, dat de vrouwen in den Indischen Archipel een groote vrijheid hebben om over haar hand te beschikken, zoodat in de meeste gevallen de huwelijken uit genegenheid worden gesloten. Er zijn echter uitzonderingen en over den geheelen Archipel genomen, is het getal daarvan niet zoo heel gering. Spreker staat hiermede in verband uitvoerig stil bij het instituut der kinderhuwelijken.

Aardige bizonderheden vertelt spreker over de vaak voorkomende schaking, welke een wettig middel is om 'n huwelijk tot stand te brengen. De jonge trouwlustige man ontvoert het meisje en biedt het een schuilplaats in zijn huis. Eenigen tijd later komt de vader van het meisje, die een troep gewapende mannen heeft meegenomen, naar den kampong waar de „bruidegom" woont, die daar zijn aanstaanden schoonvader ook met een troep gewapende dorpsgenooten afwacht. Er wordt dan tusschen beide partijen een soort spiegelgevecht uitgevoerd, waarbij er terdege voor wordt gezorgd, dat de vader van de bruid den nederlaag lijdt. Ten slotte wordt de bruidschat bepaald, waarna de rest van den dag met feestvieren wordt doorgebracht. Bij de Javanen en Soendaneezen komt de schaking als huwelijksvorm niet voor; daarentegen wel veel in de Molukken, waarvan spreker eenige aardig geïllustreerde verhalen geeft.

Na de pauze kregen we een aantal interessante lichtbeelden te zien, waarbij de heer Koning vertelde van de oogst- en jaarfeesten, welke in groot aanzien staan; van het tatoueeren op Borneo, Celebes, de Molukken en Nieuw Guinea; van de tandenmutilatie, welke aanwijst, dat een meisje zich voorbereidt op het huwelijk; van de Toradja's op Midden-Celebes; van de doodenhuisjes op de Tenimber-eilanden en vele andere belangwekkende bizonderheden.

De heer Koning oogstte veel succes; zijn causerie werd met groote aandacht gevolgd. Na afloop dankte de voorzitter spreker namens de Afdeeling voor zijn zeer interessante voordracht.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 28 Jan. 1928, 's namiddags half drie, in den Grooten Foyer van den Schouwburg.

Agenda:

1. Notulen Algemeene Vergadering 15 Januari 1927.
2. Verslag van den Secretaris over het kalenderjaar 1927.
3. Verslag van den Penningmeester over het kalenderjaar 1927.
   Begrooting voor 1928.
4. Verkiezing Bestuursleden (Stat. art. 4, 7⁰) — Het Bestuur stelt zich herkiesbaar.
   Verkiezing van 2 nieuwe Bestuursleden (Stat. art. 4, 2⁰).
   Voorgesteld worden: Majoor J. J. Barendsen, Commandant K. R. en Dr. J. G. Bantjes, Inspecteur Volksgezondheid.
   Verkiezing van 3 Reserve-Bestuursleden (Stat. art. 4, 4⁰).
   Voorgesteld worden: Mevr. J. M. S. Hogerland—Maarschalk; Kapitein b. d. E. C. Verwey Mejan; Luitenant D. P. F. Mars.
5. Benoeming leden Commissie van Verificatie (H. R. art. 10, 2⁰).
   Het Bestuur stelt zich voor de zittende leden te herbenoemen.
6. Rondvraag en sluiting.

Daarna een *Voordracht met lichtbeelden* door den Heer W. E. Noordman, Leeraar bij het M. O. te Nijmegen, over: „Een Reis door Java en Sumatra". Aanvang half vier, einde ongeveer vijf uur.

Rubber- en Oliepalmfilm van de „Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere Cultures", opgenomen door den heer Willy Mullens, in het Olympia-Theater, Lange Burchtstraat, op *Zaterdag 11 Februari 1928*, aanvang 's namiddags drie uur precies, einde ongeveer vijf uur.

Op *vertoon* van de *lidmaatschapskaart 1928* worden aan de contrôle van het Olympia-Theater aan de *Leden twee* vrije toegangskaarten en aan de *Begunstigers één* kaart uitgereikt.

Niet-leden van O. en W. toegang tegen gewone matinée-prijzen.

In de laatste *helft van Februari* een sociëteits-bijeenkomst, nader vast te stellen op de Algemeene Vergadering van 28 Januari a.s.

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een *„Indischen avond"* door „Eurasia".

Nijmegen, 19 Jan. 1928.

HET AFD. BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

„RANDA BAGOES."

De Directie van het Trianon Theater, Prinsestraat den Haag, verzoekt ons mede te deelen, dat van *Woensdag 1 Februari* af, met medewerking van de afd. Den Haag van de Vereeniging „Oost en West", in haar theater zal worden opgevoerd een oorspronkelijk tooneelstuk *Randa Bagoes* (De mooie Weduwe), dramatisch tooneelstuk uit het Indische officiersleven.

De hoofdrollen zullen worden vervuld door Mien Vermeulen als Randa Bagoes en Jan C. de Vos Jr. als luitenant Hans.

Regie: Jan C. de Vos Jr.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

H. K. Riks, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.; Nieuwstraat A. 229, Raalte.
H. Koekkelkoren, Tijd. gedipl. techn. ambtenaar 3e kl. bij den P.T.T.-dienst; Bergerstraat 5, Heer (bij Maastricht).
J. R. Kuperus, Leeraar M. O.; G. Terborghstraat 34 Amsterdam.
C. J. Brand, Opzichter werkplaats (gereedschapmaker) bij den dienst der S.S. en Tr.; Schaepmanlaan 56 Zeist.
Ir. G. M. Joustra, Ingenieur 3e kl. bij de S.S. en Tr.; Buitenruststraat 5, Leiden.
Ir. M. Ellerbroek, Idem als voren; Lyonnetstraat 5 Maastricht.
Ir. J. J. Hissink, Idem als voren; p/a. Mevr. Egels Stuyvezandplein 25, 's-Gravenhage.
Ir. E. W. H. Clason, Ingenieur 3e kl. bij de Waterstaat en 's Lands B.O.W.; School voor Verlofsofficieren Kromhoutkazerne, Utrecht.

Mutatiestaat van 18 tot 25 Jan. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Jhr. Mr. J. W. G. Boreel van Hogelanden, Huize „Waterland", Velsen. f 5.— (afd. Haarlem).	Voorzitter van „Oost en West".
Jhr. R. Groeninx van Zoelen, Den Haag, Amaliastraat 4. f 5.—.	Voorzitter van „Oost en West".
W. Broese van Groenou, Den Haag, Prins Mauritslaan 98. f 5.—	Eigen aanmelding.
Mr. C. G. J. B. Henny, f 5.—, en Mevr. D. C. Henny—v. Rossem, f 5.—, Den Haag, Badhuisweg 139	Eigen aanmelding.
Ir. E. F. Suringar, Den Haag, Stadhouderslaan 62. f 5.—	den heer F. van Peski te Den Haag.
G. O. B. Berkhemer, oud-Ambtenaar N.-I.-S., Den Haag, Snelliusstraat 68. f 5.—	den heer H. Dijkstra te Den Haag.
Mevrouw W. A. B. Romswinckel—Enger, Den Haag, Koninginnegracht 98. f 5.—	Mevrouw F. G. J. van Aalst—Koopman te Den Haag.
Mevrouw A. Voorthuis—Bollee, Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 1. f 5.—	Secretaris afd. Den Haag.
Mejuffrouw M. J. G. Carrière, Den Haag, Jasmijnstraat 85. f 5.—	Eigen aanmelding.
J. S. de Hondt, Arnhem, Velperbinnensingel 5. f 5.—	Secretaris afd. Arnhem.
J. A. Vegter, Apeldoorn, Badhuisweg 77. f 5.—	Eigen aanmelding.
Mr. G. Mesdag, Groningen, Verlengde Heereweg 138. f 5.-.	Jhr. Mr. W. W. Feith te Groningen.
T. L. Mellema, Groningen, Herm. Colleniusstr. 72. f 5.—.	Jhr. Mr. W. W. Feith te Groningen.
Mejuffrouw C. A. Leutscher, Groningen, Radesingel 9a. f 5.—.	den heer B. A. Kwast te Groningen.
Mejuffrouw M. Alders, Groningen, Balistraat 2. f 5.—.	den heer B. A. Kwast te Groningen.
E. Kuiper, Enschedé, Kalanderstraat 30. f 5.—	Secretaris Afd. Twente.
B. A. Mather, Enschedé, Pijpenstraat 1. f 5.—	den heer J. T. P. Kalkman te Enschedé.

Afschrijven:

J. Jansen Jr., Beekbergen, Huize „Zonneschijn".

Adresveranderingen:

Prof. L. van Vuuren, van: Blaricum, Landhuisje „Paloma", Huizerweg 211h naar: Utrecht, Brigittenstr. 3. f 5.—.
A. J. Koens, oud-Landbouw-Consulent, van: Hilversum, Bilderdijklaan 29 naar: Rome, Via Modena 5.
W. E. L. K. Andrau, Den Haag, van: Woonhotel Benoordenhoutscheweg naar: Neuhuyskade 4.
F. van der Elst, Den Haag, van: Ernst Casimirlaan 7 naar: Alex. Gogelweg 15.
H. J. Hoekstra, Controleur B.B., Den Haag, van: Laan van N. Oost-Indië 172 naar: Louise de Colignyplein 14.
A. Nering Bögel, van: Den Haag, Badhuisweg 173 naar: Rijswijk (Z.-H.), [illegible]kade 2.
P. Cool, Dirigeerend Officier v. Gezondheid N.-I. L., van Amboina naar: Den Haag, [illegible]oerweg 262. f 5.—.
H. E. Haak, Controleur 1ste kl. B.B., van: Den Haag, Reinkenstr. 4 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
Mevrouw A. Suyck—van Motman, van: Den Haag, Frederik Hendriklaan 210 naar: Buitenzorg, p.a. F. F. van Motman.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luitenant Inf., geplaatst te Bandoeng bij het Subsistentenkader.
A. Dirks, Ambtenaar B.B., geplaatst te Amoentai (Z. Borneo).
P. F. Leersnijder, thans p.a. H.A.P.M. Kisaran (S.O.K.)